

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_228627

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No.

۲۹۷۶۳

Accession No.

۶۵۷۸

Author

م - م

Title

مجموعه عرف عثمانی

This book should be returned on or before the date last marked below.

صواعق عثمانی

لسان عثمانیہ، مستعمل ترکی و فارسی و عربی قاعدہ لری

بک سادہ صورتہ تعریف ایدر

۱۲

اثر

مہری

عن معانی لسان عثمانی و مترجمین باب سرعسگری

طبع رابع

معارف نظارت جنبہ سنک ۵۸۰ نومرولی و ۱۹ ایلول سنہ ۳۱۰ تاریخلی
رخصتیلہ طبع اونمشدر

در سعادت

(محمود بک) مطبعہ سی — باب عالی جوارنده ابوالسمود

جادھمنده نومرو ۷۲

۱۳۱۵

افاده

معلوم اولدینی اوزره شمدی به قدر لسان عثمانینک یالکز
اک اساسلی قواعد صرفیه سنی محتوی و صورت افاده سی دخی
طلبه نك بالسپوله آکلایه بیله چکی طرزده بغایت ساده و مختصرجه
بر صرف یوق ایدی بناءً علیه بیوک کوچک هر صنف طلبه به
بالضرور مفصل صرفلردن درس کوسترلمکده ایدی ایشته بو
جهتله طلبه اینک دفعه صرفه باشلار باشلاماز قبلرلنده برصیقندی
حسن ایتمکده ایدیلر ایمدی بو حاله بردوا اولمق اوزره صفار
طلبه نك فهمنه قریب پک ساده افاده و تعریفلر اوزره بو مختصری
قلمه آلدیم . بونده لسان عثمانینک انجق اک مستعمل و جاری
اولان قاعده لرینی کوستر مشرذر بناءً علیه مزید حرمتلو معلم اقدیلر
صرف مبتدیلرینه اولا بو مختصردن وبعده مطوانسدن اوقوتلمی .
طلبه بردفعه باشلوجه قاعده لری غایت ساده بر لسانله اوکرنیلر
ایسه طبیعیدرکه بعده مطولندن دوراً بردها اوقودقلرنده قواعد
فرعیده اصلاً مشقت چکمزله و ذهنلری اولجه حاضرلنمش
اولدیغندن دوچار تشویش اولمز .

مهری

توصیه

بعضی مخامرده حواجکانک صرف عثمانیک ترکی قسمندن
صرف نظریه طبیعی سائک جانیدر دیهرک انجیق فارسی و عربی
قسمتاری ایله اوزر شدر متمد اولدقلمی مع التأسف کورلمکده
وبسایعیه طبیه کیمات عربیه و فارسیه احکامیه یک چایق الفت کسب
ایده ماکنکده و بیره عرب کورتمکده اولدیغندن اشیر صرفنرک
مختصر یلمن استفاد بره ابتداسندن اتهاسنه قدر احکام و قواعدک
صرف سببه اوفوتدیرلمی و بومنیوال اوزره لسان عثمانی کلماتک
مشفقانیه و بعه لرندن طبیه نیک اولجه خبردار ایلمسی موافق مصلحت
اولدیغی و ده کیمات مصطلحه صرفیه نیک تعریفی بو صرفک انجیق
ترکی قسمنده درج ایلمش اولدیغندن هر حالده کتابمز صرمسیله
اوفوتدیرلمشده محسبات کاهه حاصل اوله جفی بیان اولتور.

— مختصر صرف عثمانی —

معلومات ابتدائیہ عمومیہ

- سؤال . صرف نڈن بخت ایدر
جواب . لسانده بولنان کله لردن یییشمن بخت ایدر
س . لسان نڈن مرکبدر
ج . کله لردن ، کله لرایسه حرف و علامتدن مرکبدر

حرف

- س . لسان عثمانیک حرفلری تقدردر
ج . اوتوز ایکی عدددر شویله که
ب پ ت ث ج چ ح خ د ذ ر ز ژ س ش س س
ط ظ ع غ ف ق ک ل م ن و ه ی
س . بولره نه دینور
ج . حروف هجا دینور چونکه هجا بولردن یاییلور
س . هجاندر

ج . بر تقسیمده اوقونان بر ویا زیادہ حرفلردر .
مثلا (بش) لفظندہ بر ہجا وار چونکہ بر تقسیمده اوقونور
حالبوکہ (بشات) لفظندہ ایکی ہجا وار چونکہ ایکی تقسیمده
اوقونور

تطبیقات

شاگردان زبردہ کی کھلردن ہر بری قاچ ہجاو ایسہ دینی
شریت مرحمت صالت مکتبہہ تکنہ جی

﴿ بیتیشور و بیتشمز حرفلر ﴾

س . بیتشمز حرفلر قنغیلردر
ج . یالکز صاغدن بیتیشوب صولدن بیتشمینلردر کہ بو
بولدہ اولانلر ا د ن ر ز ر و حرفلریدر
مثلا س ا ز — ساز — م و ر — مور

س . بیتیشور حرفلر قنغیلردر
ج . کرک صاغدن و کرک صولدن بیتیشن حرفلردر کہ
بونلردخی باقی قالانلردر

مثلا شش قغنجم سکسان

تطبیقات

شاگردان زبردہ کی کلمہ ترک حرف فلری نمان ایسہ بیندیر ملی
ب ا ل ق ا و ز و م م ش ہ و ر آ ج م ق ش ی خ

— ❖ خصوصی حرف فلر ❖ —

س . ث ح ذ ض ظ ع حرف فلری قنئی لسان کلمہ لرنده
بولتور

ج . یالکنز عربی کلمہ لرنده

مثلا ثروت حق ذات ضد ظفر علم کلمہ لری عربیدر
س . پ ج ژ گ حرف فلری قنئی لسان کلمہ لرنده بولتور

ج . ترکی وفارسی کلمہ لرنده

مثلا (گمی) (چمور) (پیرہ) (گلی) (پارہ) (ژبان)
کلمہ لری عربی اولیوب یا ترکی ویا خود فارسیدر

تطبیقات

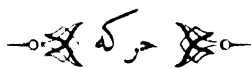
زبردہ کی کلمہ لردن قنغیلری عربی وقنغیلری دکل ایسہ
شاگردان دیملیدر

حق . پاك . ژنك . عرفان . كچيد . ذوق . بعيد . ثانی .
كبير . پير . ضمير

علامت

س . لسان عثمانیده قولانیلان علامتدر قاج نوعدر
ج . بش نوع شویله که اولاً حرکه ثانیاً مد ثالثاً
تشدید رابعاً جزم خامساً تنوین

س . حرکه ندر
ج . حرکه حرفك اوسته ویا آلتنه قونیلوب آنی اوقودان
علامتدر
س . حرکه قاج درلودر واسملری ندر
ج . اوچ درلودر واسملری دخی اوستون اسره اوتره در
س . اوستون اسره اوتره یه عربجه نه دینور
ج . اوستونه فتحه اسره یه کسره اوتره یه ضمه دینور

— ﴿ حركهٔ خفيفه حركهٔ ثقيله ﴾ —

- س . مذکور حرکت کردن هر برینک قاچ درلو سسی وار
 ج . ایکی درلو بری خفیف و دیگرى ثقیل یعنی آغر
 س . اوستون خفیف اولدقده نصل اوقونور
 ج . جَ سَ کبی
 س . اوستون ثقیل اولدقده نصل اوقونور
 ج . طَ خَ کبی
 س . اسره خفیف اولدقده نصل اوقونور
 ج . ز ت کبی
 س . اسره ثقیل اولدقده نصل اوقونور
 ج . قِ غِ کبی
 س . اوتره خفیف اولدقده نصل اوقونور
 ج . ایکی درلو کل سوز کبی
 س . اوتره ثقیل اولدقده نصل اوقونور
 ج . ایکی درلو صو بوش کبی

تطبیقات

زیرده بوننان کلمه لرك حرکت سی خفیف و یا ثقیل بیان اولمیدر

(۱۰)

دم قوش ایکی بر خام کباب طيقاج
اکرام بورک طقوز

— ❖ مد ❖ —

س. مد ندر

ج. يالکنز الف حرفی اوزرینه قونیلور شو ( ) علامتدرکه
اوزون اوستون دیمکدر و آنی اوزاده رق اوقودر
مثلا آمر آمال مآب

س. ترکی کله لرده مدلی الف نصل اوقونور

ج. اوزادلمیه رق اوقونور بو حالدده مدک ایشی باشده بولنان
همزه النی آغر اوستون ایله اوقوتمقدر.

مثلا (ات) آت (ال) آل (او) آو

— ❖ شده یاخود تشدید ❖ —

س. تشدید ندر

ج. بر حرفی ایکی کره اوقوتمق اوزره حرفک اوستنه

(۱۱)

قونور شو ( ) علامتدر. مثلا ملت مدّاح

س. هر حرف اوزرینه تشدید قونیلہ بیلورمی

ج. الفدن ماعدا هر حرف اوزرینه قونور

س. تشدید قنی لسان کله لرنده بولنور

ج. صرف عربی و فارسی کله لرنده شاید کله ترکیه اولور

ایسه ایکی دفعه او قونوجق حرف ایکی دانه یازیلور

مثلا بللی اللی او ممق

تطبیقات

زیرده کی کله لرك تصحیحی لازمدر

فلاح کوزلک عللت امک قصصاب صالامق

مددت غرره چله

— ❦ جزم ❦ —

س. جزم ندر

ج. بر حرکه ایله بر دن زیاده قاج حرف او قونوجقسه

آنی کوسترمکه مخصوص شو ( ) علامتدر

(۱۲)

مثلا مرهم دردمند مستقبل

تطبیقات

شاگردان زبرده کی کله لرك جزملر نی قویلی
مکتب یکمز مطنطن چرکس

— تنوین —

- س. تنوین نه یه دینور
ج. ایکی اوستون ( ) ایکی اسره ( ) وایکی اوتره یه
( ) دینور
س. بوجفته حرکه لرك ایکنجیسی نه ایچون در
ج. نون اوقونمق ایچون در
مثلا (ب) به اوقونور فقط (ب) بن اوقونور
» (ب) بی »
» (ب) بو »
» (ب) بون »

تطبیقات

زبرده کی کله لرك هم اوقودلسی وهدده یازدیرلسی لازمدر

بناءً غفلةً عن قصدٍ مضافٌ إليه عند
بحقٍ مكافاةً حقاً مفعولٌ به
مشارأیه بغتةً

معلومات مفردة

○ ✕ ثقیل و خفیف حرفلر ✕ ○

- س. ثقیل حرفلردن مقصد ندر
- ج. اکثریا آغیر حرکه ایله او قونان حرفلردر
- س. ثقیل حرفلر قنغیلردر
- ج. ح خ ص ض ط ظ ع غ ق حرفلریدر
- س. خفیف حرفلردن مقصد ندر
- ج. اکثریا خفیف حرکه ایله او قونان حرفلردر
- س. خفیف حرفلر قنغیلردر
- ج. ثقیل حرفلرک ماعداسیدر.

تطبیقات

طابه زيرده كى حرفلردن قنغيلرى ثقيل وقنغيلرى خفيف
 ايسه ديملى
 س ق ك ط و ن ه غ م ج ص

—
 حروف املا

س. حروف املا دن مقصد ندر
 ج. ا و ه ي حرفلرى در كه تركى كله لرده اكثر يا
 هجاء لك نه حر كه ايله او قونه جغنى كوستر لر
 مثلا (قش) اسره ايله يازميو بده بويله جه (قيش) يازسه ق
 ي حرفى هجانك اسره ايله او قونه جغنى كوسترمكن ماعدا هيچ
 برايشى يوقدر
 س. بو ا و ه ي حرفلردن هر برى نه
 حر كه كوستر
 ج. (ا) و (ه) اوستونى (ي) اسره يى (و) دخى
 اوتره يى كوستر.

مثلا قاش قيش قوش شاقه

تطبیقات

طلبہ زیردہ کی کلمہ لڑک حروف املا لڑینی قویملی
کُپ قَیج لِفِ تُلِ بَشِ بَشِ دُزَقِ

— متحرک وساکن —

- س. متحرک نہیہ دیرلر
ج. حرکہلی اولان حرفہ دیرلر مثلاً دالت اوزرینہ
اوستون قویہرق دَ دیسہک د متحرک اولمش اولور
س. ساکن نہیہ دیرلر.
ج. کندوسنہ مخصوص حرکہسی اولیوب بشقہ سنک حرکہ سیلہ
اوقونان حرفہ دیرلر مثلاً درت لفظئسده (د) متحرک و (ر)
ایلہ (ت) ساکندر

تطبیقات

زیردہ کی کلمہ لری شاگردان یازوب وحرکہ لڑینی قویوب
حرفلردن قنغیسی متحرک و قنغیسی ساکن ایسہ کوسترملیدر
هر تالف غرب دوست طوز سپت

— آهنگ —

س. ترکی کله لره مخصوص اولان آهنگ نه یولده در
ج. کله نك ایلک هجاسی آغر حرکه ایله اوقونورسه دیگر
هجالر دخی آکا اویه رق آغر حرکه ایله اوقونور

مثلا باغلر طاشدن چوراجی

بونک کییده ایلک هجا خفیف حرکه ایله اوقونور ایسه دیگر
هجالر دخی آکا باقرق آغیره اوقونور

مثلا اولر بزدن اکمکچی

فقط (الما) (پلاو) (شیشمان) ودها بعض کله لر مستثنی درلر

تطبیقات

معنم افدیله زیزده کی کله لری آهنکسز اوقویوب شاگردان
دخی طوغرتملی

طاشلر ایپلر بزچی یازمه چی شوندن بوندن

بزدن سزدن اولدینی قالینجه سزینجه

— تلوون حروفات —

• الف •

س . الف قاچ نوع در
ج . باشلوجه اوچ نوع شویله که
اولا . الف املا که حرکه یرینی طوتار و باشلوجه آخر
اوستونی کوستر

مثلا باش جام
ثانیاً . الف مقصوره که (ی) شکلنده دخی یازیلور وینه الف
کبی او قونور فقط اوزادلمز

مثلا مولی دعوی فتوی
ثالثاً . الف ممدوده که عربی و فارسی کلمه لرده مدایله او قونور
مثلا آمر آباد آمین

تطبیقات

زیرده کی کلمه لرده موجود الفلرک نوعی تعیین ایدملی
مصطفی بال آتش شوری جام
کبری آزاد دام

﴿ همزه ﴾

- س. همزه نك قاج حالي وار
ج. اوج حالي شويله كه
اولا. بلادندان مثلا جزء شی صفاء
ثانياً. عادی بر دندان ايله مثلا مسئله مائل
ثالثاً. دندان يرينه آلتده ا و ی حرفلرندن بری
بولنه رق

مثلا أجرت مأمور مؤمن منشی

- س. همزه الف نه يه ديرلر
ج. آلتده الف بولنان همزه يه ديرلر
مثلا مأذون رأس بدأ
س. همزه الف لسان عثمانیده دائماً بويله می یازیلور
ج. خیرا کر باشده بولنورسه عادت اولمشدر همزه سز یازیلور
مثلا ال اسم اجرت

﴿ ضاد ﴾

- س. ضادك قاج سسی وار
ج. ایکی بری اکثریا (ظ) کبی

مثلا ضرر ضمير ضبط
ديکري ايسه نادراً (د) کبي
مثلا قاضى ضرب

﴿ طاء ﴾

س . طانك قاج سسى وار
ج . ايکي برى اصل کندو سسى مثلا طاش قوطى
ديکريده (د) کبي مثلا آظه طبان
(د) کبي او قونان (ط) تر هب ترجه کله لرده بولنور

﴿ کاف ﴾

س . کافک قاج درلو سسى وار
ج . دوت درلو شويله که

اولا .	کاتب	کبي	بوکييره	کاف عربى دينور
ثانياً .	گل	کبي	بوکييره	کاف فارسى دينور
ثالثاً .	دکز	کبي	بوکييره	صاغر کاف دينور
رابعاً .	بک	کبي	بوکييره	کاف يائى دينور

تطبیقات

زیرده کی کلمہ لردہ بولنان کافلرک نوعی تعیین ایدملی
کافر دکنک بکا اکیں کوکل دکر

❖ واو ❖

س. واو قاج درلودر

ج. درت درلو شوپله که

اولا. واو اصلیه یا خود لفظیه که اصل کیندو سسیله او قونور

مثلا ورم وکیل علو

ثانیاً. واو املا که حرکه یرینی طوتار واوتره بی کوستر

مثلا قوش یول صو

ثالثاً. واو ممدوده که عربی و فارسی کلمہ لردہ بولنوب او تره بی

اوزادر بوکا واو املا دخی دینسه بآس یوق

مثلا عدو بدکو عقول

رابعاً. واو اماله که بعض فارسی کلمہ لردہ (خ) ایله (ا)

میاننده بولنور واوقونمز

مثلا خواب خواننده خواهش

تطبیقات

شاگردان زیرده بولنان واولرك نوعی سویلملیدرلر
لغو صوچ عدول خواجه نوش
وقت کول چوروك

﴿ هاء ﴾

س. ها قاج نوعدر
ج. اوچ نوع شویله که
اولا. های اصلیه یاخود لفظیه که اصل سسی ایله
اوقونور

مثلا هر مهر چاه
ثانیاً. های املا یاخود های رسمیه که حرکه یرینی طوتار
واوستونی کوستر

مثلا بنده زاده
ثالثاً. های موقوفه که (ت) حرفدن دونمدر و عربی کله لر
صوکنده بولنور
مثلا حکایت = حکایه . اقامت = اقامه

تطبیقات

شاگردان زيرده بونان هالرك نوعنی سويلملى
همت غايه تكمه گفته اهل منقبه
بالطه سايه چاه

﴿ ياء ﴾

س. ياء قاج نوعدر
ج. اوج نوع شويله که
اولا. يای اصلیه یا خود لفظیه که اصل سسیله او قنور
مثلا یل چای یای
ثانیاً. یای املا که حرکه یرینی طوتار واسره یی کوسترز
مثلا بیل قیش ایف
ثالثاً. یای ممدوده که عربی وفارسی کلمه لرده بولنوب اسره یی.
اوزادر بوکا یای املا دخی دینسه باس یوقدر
مثلا والی مردی جانی

تطبیقات

طلبه زيرده کی کلمه لرده موجود بالرك نوعنی سويلملى
يمين کلين ظريف يوز ييز نیل فيل

— ❧ کتاب اول ❧ —

صِفَتِ نَزْكَی

کلمه

- س. کله لر اساساً قاج نوعدر
ج. اوچ نوعدر شویله که برنجیسی اسم ایکنجیسی فعل
اوچنجیسی حرف یاخود ادات

— ❦ باب اول ❦ —

اسم

- س. اسم دیمکله نه آکلاشیلور
ج. زمان کوسترمیوب یالکنز حالنده بر معنا ویرن کله
اکلاشیلور
مثلا جوجق یشیل بن کیدش کله لری اسم درلر
س. اسملر نه اوله بیلورلر
ج. اسم عام ویا خاص مفرد ویا جمع و بونلردن ماعدا
اعرابلی ویا اعرابسز اوله بیلورلر
-

— ❦ اسم عام و اسم خاص ❦ —

- س. اسم عام ندر
ج. اوله برکله درکه کوستردیکی شیدن نقدر وار ایسه
آنلرک هر برینه دینور
مثلا قیون کله سی اسم عامدر، چونکه نقدر قیون وارسه
هر برینه دینور

س . اسم عامه دهانه دیرلر

ج . اسم جنس دیرلر

س . اسم خاص ندر

ج . اویله بر کله در که کوستردیکی شیدن نقدر وار ایسه

انلردن یا برینه یا خود بعضینه دینور

مثلا استانبول کله سی اسم خاصدر چونکه هر نقدر

بودن بر شهر آکلاشیلور فقط استانبول دینمکه هر شهر

آکلاشیاه من الا معلوم بر شهر آکلاشیلور

کذک اسکندر دینور ایسه آدم آکلاشیلور فقط بو

لفظ ایله هر آدم آکلاشیاه من الا انسانلردن کیمک آدی

اسکندر ایسه او آکلاشیلور

س . اسم خاصه دهانه دینور

ج . علم دینور

تطبیقات

زیرده کی اسملردن قغیلری اسم خاص وقغیلری اسم عام ایسه

دیملی

کتاب قیو ارضروم بغداد حسین طاش

قلم دریا خواجه

— مفرد و جمع —

- س. بر تك كوسترن كليه نه دينور
 ج. مفرد دينور مثلا بزم كتاب دينسه بوراده
 كتاب مفرد در چونكه بر تك كوستريور
 س. بردن زياده كوسترن كليه نه دينور
 ج. جمع دينور مثلا كميلر كلدي دينسه دكل بر
 الا بردن زياده كمى آكلاشيلور
 س. لسان تركيده جمع فصل ياپيلور
 ج. مفردك نهايته (لر) علاوه سيله
 مثلا او اولر باش باشر قبو قپولر
 س. كله نك بر ويا زياده كوسترمسنه نه دينور
 ج. كميت دينور

— اعراب —

- س. تركجده اعراب نهيه ديرلر
 ج. اسمك تركيده صوكى دكشمسنه ديرلر
 مثلا (اؤ) لفظنده صوكى اولان واو ساكن در فقط
 (اوى) ياپدم (اوك) قپوسى قيرلدى (اوه) كيردم تركيلرنده

(۲۷)

(او) لفظنك صوكنه اسره اوستون كلشدر كه بويله جه
بر آز اولسون دكشمسنه اعراب دينور

اعرابی احوال اسم

س . اعرابی احوال اسم تقدردر
ج . اوچدر شویله كه مضاف الیه مفعول به
مفعول الیه

مفرد	جمع
او	اولر
اوک	اولرک
اوی	اولری
اوه	اولره
مجرد	
مضاف الیه	
مفعول به	
مفعول الیه	

تطبیقات

طلبه زيرده کی کلمه لرك احوال اسمی آغزیدن دیملی وهمده

یا زملی

باش آرسلان طاع آغاج کوز

تبدلات

س. بر اسمك نهايتنده حروف املا دن برى بولنورسه
 احوال اسمنده نه تبدلات اولور
 ج. اكر كلمه مفرد ايسه مضاف اليهده (نك) مفعول بهده
 (ي) مفعول اليهده (يه) علاوه اولنور.
 فاما جمع ايسه هيچ برتبدل كورمز

مفرد

دره	آرى	قپو	قيا	مجرد
دره نك	آرينك	قپونك	قيانك	مضاف اليه
دره يي	آرى يي	قپويي	قيايي	مفعول به
دره يه	آرى يه	قپويه	قيايه	مفعول اليه

جمع

دره لر	آريلر	قپولر	قيالر	مجرد
دره لرك	آريلرك	قپولرك	قيالرك	مضاف اليه
دره لرى	آريلرى	قپولرى	قيالرى	مفعول به
دره لره	آريلره	قپولره	قيالره	مفعول اليه

تطبیقات

شاگردان آتیده کی کلمه لَرَک احوال اسمنی هم آغزندن دیملی
 و همده یازملی
 کدی قیو آطه بابا جای اویقو

س. براسمک نهایتنده قاف بولنور ایسه احوال اسمنده
 نه تبدلات واقع اولور

ج. اکر کلمه اصل ترکی ایسه قاف حرکه لندیکی یرلرده
 غینه تبدل ایدر بو حسابجه قاف مفردک یالکز مضاف الیه
 مفعول به و مفعول الیه حاللرنده غینه تبدل ایدر

مفرد	جمع	
بِالِقِ	بِالِقِلْرِ	مجرد
بِالِغِکِ	بِالِغِلْرِکِ	مضاف الیه
بِالِغِی	بِالِغِلْرِی	مفعول به
بِالِغِہ	بِالِغِلْرِہ	مفعول الیه

تطبیقات

طلبه زبرده کی کله نرک احوال اسمنی هم آغزندن دیملی
 وهمده یازملی
 طاوق حریق آیاق فرانق چوجوق

— ❖ — اضافت ❖ —

س. اضافت نه به دیرلر
 ج. بری دیکرینک اولدینگی کوسترمک ایچون ایکی
 اسمک برلشمسنه دیرلر
 مثلا عمرک اوغلی دکزک بالقی دیرسهک بو ترکیلرده
 اضافت وار چونکه اوغل عمرک بالقی دخی دکزک
 اولدینگی آکلاشیلور
 س. اضافت حالنده اسملرک برینه ودیکرینه نه دینور
 ج. برینه مضاف الیه ودیکرینه مضاف دینور ومضاف
 الیه کیمک ونه نک سؤالیله بیلور
 مثلا یوقارکی مثاللرده کیمک اوغلی ونه نک بالقی دیو
 صورارسق جوابلری اولان عمرک ودکزک کله لری
 مضاف الیه اولور

(۳۱)

س. ترکیبہ ده اضافت نہ ترتیب اوزرہ اولور
ج. مضاف الیہ ایلرو و مضاف ایسہ سوکرہ قونیلہرق
مثلا راشدک جزدانی اوک قبوسی

تطبیقات

آئیده کی کلمہ لری طلبہ یہ اضافت ایتدیرملی
حسن فس بالظہ صاپ طاغ اتک قیا صو

— اسم مکان —

س. اسم مکاندن نہ آکلاشیلور
ج. برشینک یری آکلاشیلور
مثلا صمانلق صمان قونیلان یر دیمکدر
س. ترکیبہ ده اسم مکان فصل یاییلور
ج. اسمک سوکنہ آکر خفیف ایسہ (لک) وا کر
ثقیل ایسہ (لق) علاوہ سیلہ
مثلا کمور کموزک کمور قونیلان یر
طاش طاشلق طاش بولان یر

تطبیقات

طلبہ زبردہ کی کلمہ لڑک اسم مکاتی بولمی
چوپ قیا بادم مزار کوبرہ ایخیر

— اسم تصغیر —

س. اسم تصغیر دن نہ آکلاشیلور
ج. برشیک اوفانی ویا آزی آکلاشیلور
مثلا سرچہ جک اوفق سرچہ دیمکدر
کزمہ جک آزرکزمہ

س. اسم تصغیر نصل یاپیلور
ج. اسمک نہایتہ خفیف ایسہ (جک) وثقیل ایسہ
(جق) علاوہ سیلہ

مثلا تکنہ تکنہ جک اوفق تکنہ دیمکدر
اوطہ اوطہ جق اوفق اوطہ

(۳۳)

- س. اسم قاج قسمدر
ج. درت قسم اولاً اسم عین ثانیاً صفت ثالثاً
کنایت رابعاً شبه فعل

❖ فصل اول ❖

❖ اسم عین ❖

- س. اسم عین دیمکه نه آکلاشیلور
ج. کوزه کورینور ویا فکرجه بینور بر شیدن خبر
ویرن کله آکلاشیلور
مثلاً قوش صو اوفکه آغری

❖ فصل ثانی ❖

صفت

- س. صفت نهیه دیرلر
ج. بر شینک حال و کیفیتنی یعنی نصل اولدیغنی بیان
ایدن کلهیه دیرلر

(۳۴)

مثلاً کنیش زقاق کسکین بچاق دیرسهك کنیش
زقاقك حانی وکسکین ایسه بچاغك نصل اولدیغنی بیان ایدر
س. صفتك حال وکیفیتی بیان ایتدیکی اسمه نه دینور
ج. موصوف دینور که صفتلنمش دیمکدر
مثلاً بیوک او دیرسهك (بیوک) صفت و (او) دخی
موصوف اولور

تطبیقات

زیردهکی ترکیبلرده بولنان لغتلردن قغییری صفت وقغییری
موصوف ایسه شاگرد دیملیدر
قره قالباق طاتلو صو جانشقان چوجوق صاری صاچ

س. ترجه صفتلر قاج قسمدر
ج. باشلوجه درت شوینه که اولا اسم منسوب
ناییا وصف ترکیبی ثالثاً صفت اصلیه رابعاً صفات
مشته

❦ اسم منسوب ❦

س. اسم منسوبدن مقصد ندر
 ج. اداتله یا پلمش اولوب نسبت ویا مالکیت ویا خود
 مشغولیت کو سترن صفتدر مثلا
 قیشلق قیشه منسوب پاره‌لو پاره‌یه مالک دیمکدر
 س. ترکیه نسبت اداتلری قنغیلدر در
 ج. باشلوجه لی لو جه جی لک لق
 اداتلریدر

مثلا	سیواسلی	سیواس شهرندن اولان دیمکدر
»	بوینو	بوین اولان
»	دکزه	دکزه منسوب
»	کیجه‌لک	کیجه‌یه منسوب
»	آیلق	آیه منسوب
»	صوحی	صو صاتمغله مشغول اولان

تطبیقات

طلبه زیرده کی کله‌لری مناسی وجهله قج درلو قابل ایسه
 اسم منسوب ایتملی
 شام شرف کاغد ییل اقشاء اتمک عرب

— ❦ — وصف ترکیبی ❦ —

- س . وصف ترکیبیدن مقصد ندر
ج . اکثریا مستقل ایکی کله دن یاپیلان صفتدر
مثلا قره کوز قره کوزلو دیمکدر
آجیق کوز آجیق کوزی
-

— ❦ — صفت اصلیه ❦ —

- س . صفت اصلیه دن مقصد ندر
ج . بر ادانه یاپلمش و یا ایکی کله دن و یا خود فعلدن
یاپلمش اونیوب اصلندن صفت اولان کله در
مثلا کوزل قره اسکی صفت اصلیه درئر
کذا اسماء عدد صفات اصلیه دندر
-

❦ اسماء عدد ❦

- س . اسماء عدد دن مقصد ندر
ج . صائی آدریدر

(۳۷)

س . اسماء عدد قاج قسمدر
ج . درت قسم شویله که اولاً اصلیه ثانیاً وصفیه
مثلاً توزیمیه رابعاً کسریه

— ❦ اعداد اصلیه ❦ —

س . اعداد اصلیه دن مقصد ندر
ج . صایلان شینک تقدر اولدیفنی کوسترن کله لر در
مثلاً یکریمی قیون دینسه قیونلرک مقدار یکریمی
اولدیفنی آکلاشیلور
س . اعداد اصلیه قغیلر در
ج . آحاد عشرات مات الوف ودها یوقاروده
بولنان عددلر در

❦ آحاد ❦

بر ایکی اوج درت بش اتی یدی سکنر طقوز

❦ عشرات ❦

اون یکریمی اوتوز قرق الی التمش یتمش سکسان طقسان

❦ مات ❦

یوز ایکوز اوجیوز الی آخره

﴿ الو ف ﴾

بيك ايكي بيك اوچ بيك الى آخره

— ﴿ اعداد وصفيه ﴾ —

- س . اعداد وصفيه دن مقصد ندر
ج . بر نيٹك صاييده قاچنجي اولديغني كوسترن كله لردر
مثلا اوچنجي صنف دينسه بردن ايشلا يه رق صايوب
اوچ قنغيسنه اصابت ايدر ايسه اودر
س . تركه ده اعداد وصفيه نصل ياپيلور
ج . اعداد وصفيه نك نهايته (نجي) علاوه سيله مثلا
بر برنجي اوچ اوچنجي
مثلا شايد نهايته (ي) بولنورسه بوزيلور
يدر برنجي ايكي ايكنجی
درد لفظك وصفيه سي دردنجي اولور

— ❧ اعداد توزیعیه ❧ —

- س . اعداد توزیعیه دن مقصد ندر
ج . بر ایشده مساوی اوله رق طوتیلان اولجی پی کوسترن
عددلر در مثلا
اوجر غروش ویر دیرسم هر برینه اوج غروش دیمکدر
س . اعداد توزیعیه نصل یاییلور
ج . اعداد اصلیه نك نهایته اوکی اوستونلی بر (ر) علاوه سیله
مثلا بش بشر اون اونر
فقط کله نك سوکنده (ی) بوندقده (ر) دن اول برده (ش)
علاوه اولنور

مثلا یدی یدیشر الی الیشر
(درت) لفظنک توزیعیه سی (دردر) اولور

— ❧ اعداد کسریه ❧ —

- س . اعداد کسریه دن مقصد ندر
ج . پای کوسترن صاییلر در مثلا اورتهده اوتوز
غروش بولنسه بونک اوچده بری سنکدر دیرسم یالکز
اون غروش آ کلاشیلور

(٤٠)

- س . ترکیبہ عدد کسریہ نصل یا ییلور
ج . اعداد اصلیه نك نہایتہ (ده) و صکرہ استیلان عدد
کتورملکہ

مثلا بشده بر یدیده ایکی

تطبیقات

زیرده کی اسماء عددك نوعری تعیین ایدملیدر
قرق طقوز التیشر اوچنجی یدیوز اوچر
طقوزنجی یدیده درت

اسم تصغیر

- س . ترکیبہ صفتلرک تصغیری نصل اولور
ج . اگر مقصد اوفالتمق ایسه کلمه نك آخربہ ایجابنه
کوره (جک) ویا (جق) علاوہ سیله اولور مثلا
کوزجک اوفاق کوزل دیمکدر
قیصہ جق اوفاق قیصہ
شاید تصغیردن مقصد آزالتمق، ایسه آخر کلمه یه (جه)
علاوہ ایدیلور

(۴۱)

مثلا کوزلجہ آز کوزل دیمکدر
قیصہ جہ آز قیصہ »

تطبیقات

زیردہ کی کلماتی تصغیر ایتمی
یوکسک طاتلو یومری اکشی شیشمان

— اسم تفضیل —

- س . اسم تفضیلدن مقصد ندر
ج . وصف ایتدیکی شینک بشقہ سنہ نسبتہ زیادہ ایله متصف
اولدیغنی کویستر صفندر
مثلا بودکنک قیصر قدر دیرسه ک دکنکک بر بشقہ سنہ نسبتہ
قیصہ اولدیغنی قیصر رق لفظندن آکلا شیلور
س . ترکیجده اسم تفضیل نصل یاپیلور
ج . اگر شیء جزئہ یعنی بر قسمہ نسبت ایدیلہ جکسه صفتک
اولنه اکثریا (دها) لفظی کتورملکله یاپیلور
مثلا بو یول آندن دها ایرا قدر
بو طاغ آندن دها یوجہ در

بك نادر اوله رق كله نك صوكنه خفيف ايسه (رك) وثقيل
ايسه (رق) علاوه اولنور

مثلا بوطاغ آندن يوجه ركدر
بوفس آندن قيصر رقدر

فقط بوقاعده نك مستثباتي واردر مثلا كوچك كچورك

س. جزئه نسبت كوسترن صقتلره نه دينور

ج. اسم تفضيل جزئي دينور

س. شايد شي كله يعني تكميله نسبت ايديلور ايسه نه يايملی

ج. صفتك اولنه (اك) اداتي علاوه ايتلی

مثلا اك كوتو جمله نك كوتوسي ديمكدر

اك قبا جمله نك قباسی ديمكدر

س. كله نسبت كوسترن صقتلره نه دينور

ج. اسم تفضيل كلي دينور

متفرقه

س. صفت ايله موصوفه برلكده نه دينور

ج. تركيب وصفي دينور

مثلا صيحاق صو آق صقال تركيب وصفي درلر

(٤٣)

س. ترکیه ده صفت موصوف نه ترتیب اوزره اولور
ج. صفت ایلروده وموصوف ایسه کیروده اوله رق
مثلا اوزون یول بیوک قوناق
س. صفتلرک نهایتنه (لك) ویا (لق) کتورلسه نه حال
واقع اولور

ج. وصفیتدری کیدوب اسم مطلق کبی اولورلر
مثلا یوکسک یوکسکلک طار طارلق

— فصل ثالث —

کنایات

س. کنایاتدن مقصد ندر
ج. ایستیلان اسم یرینه قوللانیلان کلمه لردر
مثلا او لفظی کنایاتدندر او بیلور دیدیکمزده
مقصدمز حسین اولسه او حسین یرینه قولمش برلفظدر
س. کنایات قاچ قسمدر
ج. اوج شوپله که اولا ضمیر ثانیاً اسم
اشارت ثالثاً مهیمات

— ❖ ضمير ❖ —

- س. ضمير دن مقصد ندر
ج. متکلم ويا مخاطب ويا خود اولجه سويلنمش اولان غائب
ايچون قوللانيلان کله در
مثلا بن سن او لفظلري ضمير در
بن متکلم سن مخاطب او غائب ايچوندر
س. ضمير قاچ نوعدر
ج. بش نوعدر اولا ضمير شخصي ثانياً ضمير
اضافي ثالثاً ضمير وصفي رابعاً ضمير نسبي خامساً
ضمير فعلي

— ❖ ضمير شخصي ❖ —

- س. ضمير شخصيلر قنغيلردر
ج. کله يه بيتشک اولمليوب آيروجه قوللانيلان ضمير لردر که
(بن) (سن) (او) و (بز) (سز) (آنلر) لفظلريدر

ضمير شخصيلرك اعرابلى احوال اسمى

مفرد

او	سن	بن	مجرد
آنك	سنك	بنم	مضاف اليه
آنى	سنى	بنى	مفعول به
آكا	سكا	بكا	مفعول اليه

جمع

آنلر	سز	بز	مجرد
آنلرك	سزك	بزم	مضاف اليه
آنلرى	سزى	بزى	مفعول به
آنلره	سزه	بزه	مفعول اليه

ضمير اضافى

- س. ضمير اضافى ندر
 ج. يتشك اوله رق قوللانىلان ومالكيت كوسترن
 ضميردر مثلا باشم ديرسهك (م) ضمير اضافيدر

متكلم ایچون	مخاطب ایچون	غائب ایچون
مفرد م	ك	ی
جمع مز	كز	لری
	مثلا	
باشم	باشك	باشی
باشمز	باشكز	باشلری

س. شاید كلمه نك نهایتنده حروف املادن بولنور ایسه
ضمیر غائب مفردیله نصل سویلنور

ج. آرالرینه بر (س) علاوه سیله مثلا
آناسی قپوسی تیزه سی یالیسی

ضمیر اضافیله اولان ترکیبک احوال اسمی

مفرد	جمع
مجرد	قپولری
مضاف الیه	قپولرینک
مفعول به	قپولرینی
مفعول الیه	قپولرینه
قپوسی	
قپوسنک	
قپوسنی	
قپوسنه	

تطبیقات

طلبہ زیردہ کی کلماتک ضمیر اضافیلر ایله برابر احوال
اسملرینی کوسترملی
پدر او قیو دره آنا طاغ آغاچ

— ضمیر وصفی —

س. ترکیجده ضمیر وصفی قنغیسیدر
ج. متصل اوله رق قوللانیلان (کی) لفظیدر
مثلا بنکی بنده اولان شی دیمکدر

تطبیقات

زیردہ کی ضمیر لرك نوعنی شاگردان تعیین ایتلی
بز برادر کز باشمده کی آندردن بنم سزکی
دده مز یالیسی سنده کی قبولری

ضمیر نسبی ایله ضمیر فعلیدن فعل باینده بحث ایدیله جکدر

◀ اسم اشارت ▶

- س . اسم اشارتدن مقصد ندر
 ج . بر شیئی کو سترمک ایچون قوللانیلان لفظدر مثلا
 بونی ایستمم شونی ویر کلامنده بو وشو اسم اشارت درلر
 س . ترکیجه اسم اشارتلر قغیلردر
 ج . باشلوجه (بو) و (شو) و (او) کله لریدر

◀ بو و شو کله لرینک احوال اسمی ▶

مفرد	جمع	مفرد	جمع	
بو	بونلر	شو	شونلر	مجرد
بونک	بونلرک	شونک	شونلرک	مضاف الیه
بونی	بونلری	شونی	شونلری	مفعول به
بوکا	بونلره	شوکا	شونلره	مفعول الیه

◀ مهیات ▶

- س . مهیاتدن مقصد ندر
 ج . معناسنده بلایسزک اولان کله لر در

(۴۹)

مثلا بو چو جقدرن کیمی تنبل کیمی چالشقان در دیرسه م
(کیم) لفظی مہماتندر چونکہ قغیلر تنبل و قغیلر چالشقان
ایسه بللی اویور

س . ترکیه مہمات قغیلر در

ج . باشلوجه لری کیم نه بری برقاچ بونجه
هرکیم هر نه نعل نقدر قغنی لفظلریدر

❖ فصل رابع ❖

❖ شبه فعل ❖

- س . شبه فعل دیککه نه آ کلاشیلور
- ج . حدث جهندن فعله بکزهیشی اولان کله آ کلاشیلور
- س . حدثن مقصد ندر
- ج . ایش و یا حال کوسترن وقوعاتدر مثلا
- کسمک ایش اویومق حال کوستر
- س . شبه فعللر قاچ قسمدر
- ج . ایکی قسمدر بری مصدر و دیکری فرع فعلدر

صدر

- س. مصدر دن مقصد ندر
ج. ذات و زمان کوسترمیهرك يالکنز حدث کوسترن
کله در

- مثلا اورمق اورش مصدر درلر
س. ترکیه مصدرلر قاج درلودر
ج. جمعاً درت درلودر اولاً مصدر اصلی ثانیاً
مصدر تأکیدى ثالثاً مصدر تخفیفی رابعاً حاصل مصدر

○ مصدر اصلی ○

- س. مصدر اصلی ندر
ج. مشتقاتك محل صدوریدر یعنی چیقدیغی یردر
مثلا كلك مصدر اصلی اولوب (کلدی) (کله جک)
(کلن) وسائر هپ آندن مشتق یعنی چیقمشدرلر
س. ترکیه ده مصدر اصلیلر نه ایله نهایت بولور
ج. (مک) ویا (مق) ایله مثلا کورمک اورمق
س. مک و مق قنئی مصدرلره مخصوصدر
ج. (مک) خفیف (مق) ایسه ثقیل حرکه ایله اوقونالدره

س . (مك) ايله (مق) قالدیریلور ایسه باقی قالانه نه دینور
ج . ماده ویا جوهر دینور که کله نك مایه سی دیمکدر
مثلا یازمق و کلك مصدر لرندن مك و مق
قالدیریلور ایسه کیروده قالان (یاز) و (کل) لفظلرینه ماده
یاخود جوهر دینور

○ مصدر تا کیدی ○

س . مصدر تا کیدیدن مقصد ندر
ج . معنای مصدری بی تا کید ایدن بر نوع مصدر در که
مصدر اصلی نهایته اینجابه کوره (لك) ویا (اق) علاوه سیاه
حاصل اولور
مثلا قاجر مق قاجر مقلق کیزمک کیزمکک

○ مصدر تخفیفی ○

س . مصدر تخفیفیدن مقصد ندر
ج . . خفیفلمش مصدر در که (مك) و (مق) لفظلرینک
(مه) لفظنه تبدیلیه حاصل اولور
مثلا کورمک کورمه بقمق باقمه

✽ حاصل مصدر ✽

- س . حاصل مصدر دن مقصد ندر
 ج . معنای مصدرینک حاصلی اولان حالتک اسمیدر
 مثلا   طورش   طورمه‌نک   طرزی   دیمکدر
             باقش   باقمه‌نک   »   »
 س . ترکیه‌ده حاصل مصدر نصل یاییلور
 ج . ماده‌نک نهایته بر (ش) علاوه‌سیاه   مثلا
             ضورمق   طورش   کلک   کلش
 فقط ماده‌نک صوڪ حرفی متحرک ویا حروف املا دن اولور
 ایسه (ش) دن مقدم بر (ی) دخی علاوه اولنور
 مثلا   سویامک   سویلیش   اوقومق   اوقویش

تطبیقات

طلبه زیرده‌کی مصدرلرک نوعنی سویاملی
 یانمق باغرمه   آالش ویرش   کزمنک   کولمکلک
 کورنمه   کسمه   کلش   آچه   صوصمق

— ❖ حدثك انواعی ❖ —

- س . حدثلرده قاچ نوع وار
ج . بش نوع شویله که اولاً متعدی ثانیاً متعدی
تصیری ثالثاً لازم رابعاً مطوع خامساً مجهول

❖ متعدی ❖

- س . متعدیدن مقصد ندر
ج . فاعلن چیقوب بشقهسنه کچن حدثدر
مثلاً قیرمق متعدیدر چونکه بو حدث وقوعنده
قیران وار قیریلانده وار

❖ متعدی تصیری ❖

- س . متعدی تصیریدن مقصد ندر
ج . برینک تأثیریه برندن بشقهسنه کچن حدثدر مثلاً
عربه‌بی بارکیره چکدردم بیلائی اولدرتدم

❖ لازم ❖

- س . لازمندن مقصد ندر
ج . فاعلک کندو ذاتنده وقوعبولوب بشقهسنه کچمز اولان
حدثدر

مثلا اولمك و اويومق لازمدرلر چونكه بو حدنلر
وقوعنده صالت اولن و اويويان وار

﴿ مطاوع ﴾

س . مطاوعدن مقصد ندر
ج . اكثرثيا فاعلك ككندو نفسى اوزرينه اجرا ايلديكى
حدندر
مثلا طرامق كشى كنديسنى طرامق ديمكدر
قاشمق كشى كنديسنى قاشمق »

﴿ مجهول ﴾

س . مجهولدن مقصد ندر
ج . اصلى بشقهسى طرفندن وقوعبولوب آنك نتيجهسى
اولان و مفعوله حمل اولنان حدندر كه بو حسابجه اصل ياپان
بليسىز قالور
مثلا آت چالدى دينسه آتى برى چالمش و آت دنخى
چالمش اولدينى آكلاشيلور ايسه ده بو سوزده چالانك كيم
اولدينى مجهولدر يعنى بللى دكل اشته بونك ايچون در كه چالمق
فعلنك نتيجهسى اولان چالمق ايچون مجهولدر ديرز .

تطبیقات

زیرده کی کلماتك كو سترديكي حدنلر قنى نوعدن ايسه
شاگرد سويامليدر

اولك قزانمق دوكمك دوكنمك قازدرمق قاجمق
آتمق آتمق بولمق قازلمق چكنمك

مصدرلرک بناسی

- س. مصدرلر جوهر اعتباريله قاچ نوعدر
- ج. ايکي نوع مجرد و مزید فيه
- س. مجرددن مقصد ندر
- ج. ماده-سنده حروف معنادن آرتيرمش حرف بولنميان
کله در
- مثلا. کورمک و يازمق مجرد درلر چونکه بونلرک
اصللری اولان (کور) و (ياز) کله لرنده حروف معنادن آرتيرمش
حرف يوقدر بونک ايچون بو کبي مصدرلرک اصللرينه ماده
اصلیه دينور
- س. حروف معنادن مقصد ندر
- ج. معنا ويرن حرفلر در . مثلا آتمق کلمه سنه (ش)

و كسّمك كلمه سنه (ل) آرتیروب (آآشمق) و (كسّمك) دیرسهك
معناری برر مقدار دكیشیر

س. مزید فیهدن مقصد ندر

ج. ماده سنده حروف معنادن بولنان كلمه لر در

مثلاً قیرلق یازدرمق چكشمك دینسه بونلرك
ماده لری اولان (قیرل) (یازدر) و (چكش) لفظلرنده حروف
معنادن وار چونكه اصل ماده لری (قیر) (یاز) و (چك)
در ایمدی قیرلق یازدرمق و چكشمك مصدرلرینه
مزید فیه دینور

س. تركه ده مزید فیه بابلری نقدر در

ج. بش باب یعنی بش نوعدر شویله كه

﴿ برنجی باب اوطورتمق ﴾

س. بو باب نصل بنا ایدیلور

ج. ماده نك نهایتنه بر (ت) علاوه سیله

مثلاً کوتورمك کوتور کوتورتتمك

س. بو بابك بناسی یعنی یاییلیشی نه ایچوندر

ج. لازمی متعدی یه و متعدی نی دخی متعدی تصیری یه

تبدیل ایچوندر

مثلاً صجرامق لازمدر صجرآتمق دیرسهك متعدی اولور

قازىمق متعددر قازىمق دىرسەك متعدى تصىيرى اولور

تطبيقات

زيردهكى مصدرلرک باب اوله نقلی
آزمق آقمق قالدرمىق اوقوموق صائلامق

﴿ ايکنجى باب باصدرمق ﴾

س . بوباب نصل بنا ايديلور

ج . مادهنك نهايته (در) علاوه سيله

مثلا آلمق آل آلدرمىق

س . بو بابك بناسى نه ايجوندر

ج . اولكينك عينيدر مثلا

كولمك لازمدر كولدرمك دىرسەك متعدى اولور

دوكمك متعددر دوكدرمك دىرسەك متعدى تصىيرى

اولور

تطبيقات

زيردهكى مصدرلرک ايکنجى بابە نقلی

قايقمق صاتمق آچمق طالمق ديكمك آصمق

﴿ اوچنجى باب طرائمق ﴾

- س . بوباب نصل ياپيلور
ج . مادهنك نهايته بر (ن) علاوه سيله
مثلا طيامق طيا طيا تمق
س . بوبابك بناسى نه ايجوندر
ج . متعدى يى مطاوعه وياخود مجهوله نقل ايجون
مثلا طرائمق متعدى در طرائمق ديرسهك مطاوع اولور
اوقومق » » اوقونمق » مجهول »

تطبيقات

زيردهكى مصدرلرك اوچنجى بابہ نقلی
اورتمك ييقامق آلمق سويلمك چانق

﴿ دردنجى باب كسالمك ﴾

- س . بوباب نصل ياپيلور
ج . مادهنك نهايته بر (ل) علاوه سيله
مثلا كورمك كور كورلمك
س . بوبابك بناسى نه ايجوندر
ج . متعدى يى مجهول ويا مطاوعه تبديل ايجوندر

تطبيقات

زیرده کی مصدر لرك در دنجی بابہ نقلی
آتمق كسمك طانمق یارمق یایمق ایچمك

﴿ بشنجی باب چكشمك ﴾

- س . بوباب نصل یاییلور
ج . ماده نك نہایتہ بر (ش) علاوہ سیلہ
مثلا چكك چك چكشمك
س . بوبابك بناسی نہ ایچوندر
ج . مشاركت ایچوندر یعنی حدثك یكدیكرہ قارشو یاخود
برلكده واقع اولدیغنی کویسترر مثلا
اورمق دن اورشمق بربرینه اورمق دیمقدر
آغلامق » آغلاشمق برلكده آغلامق »

تطبيقات

زیرده کی مصدر لرہ مشاركت معناسنی ویرملی
کورمك چكك آتمق قوشمق چاتمق

— مصدر لرك نفي —

- س . مصدرك معناسنی نفی ایچون نه یا بملیدر
ج . ماده نك نهایته (ما) علاوه ایتملیدر
مثلا کورمك کورمامك قالمق قالماق
(مطالعه) خفیفلرده یالکز بر (م) علاوه سی دخی جا ندر
مثلا کورمك ایتمك
-

— فرع فعل —

- س . فرع فعلدن مقصد ندر
ج . زمان کوسترمیوب یالکز حدث وذات کوسترن
صفتدر
مثلا یازان یازیلان بایغین لفظلری فرع فعلدر
س . ترکیه ده فرع فعلدر قاج درلودر
ج . درت درلو شویله که اولاً اسم فاعل ثانیاً
اسم مفعول ثالثاً صفت مشبهه رابعاً مبالغه فاعل

— اسم فاعل —

	س .	اسم فاعل نه کوستر	
مثلا	ج .	ایشلیانی یعنی فعلک کیمدن چیقدیغنی کوستر	
	قیران	قیرمق فعلی کیمدن چیقمش ایسه اودر	
	ظرانان	طرامق » » » » »	
	کزن	کز مک » » » » »	

س . ترکیه ده اسم فاعل نه صیغه ده یعنی نه قابده یاییلور
 ج . (سون) و (یازان) صیغه نری اوزره شویله که
 مصدرک ماده سنی آلورز واکر خقیف ایسه صوکنه بر (ن)
 واکر ثقیل ایسه (ان) علاوه ایدرز مثلا

دوشمک	دوش	دوشن
قوشمق	قوش	قوشان

فقط ماده نك صوك حرفی متحرك ویا حروف املادن اولور
 ایسه آرایه برده (ی) علاوه اولور مثلا

ایشلمک   ایشلیان   آرامق آرایان

س . اسم فاعل قننی جنس مصدر لردن یاییلور
 ج . متعدی لازم و مطاوعدن

(۶۲)

تطبیقات

زیرده کی مصدر لردن اسم فاعل یابلمسی
باصمق یاتمق کلک باغرمق اورمق
بیلمک قاچمق کورمک سویلمک

اسم مفعول

س . اسم مفعول نہ کوستر
ج . فعل کیمک ویانہنک اوزرینہ واقع اولمش ایسہ آنی
کوستر
مثلا طوتیلان طومتق فعلی کیمک اوزرینہ واقع اولمش
ایسہ آنی کوستر
چالنان چالمق فعلی نہنک اوزرینہ واقع اولمش ایسہ
آنو کوستر

س . ترکیبہ دہ اسم مفعول نہ صیغہ دہ کلور
ج . (سویان) و (یازیلان) صیغہ لری اوزرہ شویلہ کہ
مصدرک مادہ سنی آلورز و صوکنہ خفیف ایسہ بر (ن) واکر
تقیل ایسہ (ان) علاوہ ایدرز . مثلا

کسلمک کسل کسین
چالمق چالن چالنان

- س . اسم مفعول لر قننی جنس مصدر لر دن کلور
ج . یالکز مجهولدن
س . اسم مفعول معناسنه بشقه صیغه وار میدر
ج . واردر مثلا مصدر تخفیفی صیغه سی بعضاً اسم
مفعول معناسنه کلور
مثلا یازمه یازلمش باصمه باصامش معناسنه در

تطبیقات

زیرده کی مصدر لر دن اسم مفعول یاپلمسی
قازلمق چکلکمک اوقونمق صایامق آتلمق کورلمک

صفت مشبهه

- س . صفت مشبهه نه کوستر
ج . مصدرک معناسنی کندوسنه طبیعت ویا ایش کوچ ایدنی
کوستر مثلا
صالیجی صالمه یی طبیعت ایتمش اولاندر
قاییجی قایمه یی
س . صفت مشبهه نک اسم فاعل ایله اولان فرقی ندر

ج . اسم فاعلك يابدینی ویا اولدینی دائمی دكلدر حالبوکه
 صفت مشبهه نك يابدینی ویا اولدینی دائمی در
 مثلاً آرایان تصادفاً آرایان ديمكدر حالبوکه آرایجی
 ديمكده آرامنی ایش کوچ ایدن آكلاشیلور
 پشورن تصادفاً پشورن ديمكدر حالبوکه پشوریجی
 ديمكده پشورمکی ایش کوچ ایدن آكلاشیلور
 س . تركهده صفت مشبهه لر نه صیغهده كلور

ج . قیاسی اوله رق (یازیجی) صیغهسی اوزره كلور
 شوینه که مادهنی آله رق صوكنه (یجی) علاوه ایتلیدر

مثلاً صورمق صور صوریجی
 صاتمق صات صاتیجی

اما ماده نك صوك حرفی متحرك ویا حروف املا دن اولور
 اینسه آرایه برده (ی) علاوه اولنور
 مثلاً

سویامك سویلیجی اوقومق اوقویجی

س . صفت مشبهه نك سماعی صیغه لری قغیلر در

ج . باشلوجه لری آتیده کیلر در قچاق طالعین
 دوشگون باتیق وسائره

طلبه زیرده کی مصدرلرک صفت مشبهه لری نی بولمی

كزكم چلدرمق طورمق چكمك باقق صاتمق

○ مبالغه اسم فاعل مبالغه ○

- س. مبالغه اسم فاعلین مقصد ندر
ج. معناسنده مبالغه بوشان اسم فاعلدر
مثلا چوق اوتانان دیمکدر
بیانکج چوق بیلن
-

كذلك مصدر دن یا بیلان اسم آلت واسم مکان صیغه لری وارد

○ اسم آلت مبالغه ○

- س. اسم آلتدن مقصد ندر
ج. بر فعلك اجراسنه واسطه اولان آلتی کوسترن کله در
مثلا چالغی چانق آلتی باصق باصق آلتی
-

○ اسم مکان مبالغه ○

- س. اسم مکان نه کوستر
ج. فعلك وقوعبولدینی بری کوستر
مثلا
-

(۶۶)

یاتیق   یاتہ جق یر   دیمکدر
اوتلاق   اوتلایہ جق یر   »

س .   ترکجہده مصدر لر دن اسم امکان نصل یاییلور
ج .   ماده نك نہایتہ (اق) ویاخود الف موجود ایسہ
یالکنز (ق) علاوہ سیلہ یاییلور   مثلا
طور مق   طور   طوراق   طورہ جق یر
قاینامق   قاینہ   قاینق   قینادیغی یر

تطبیقات

زیردہ کی مصدر لرك اسم مکانی نہ اولور
اوینامق   اوغرامق   قیشلامق   یایلامق   قومق

—
﴿   باب ثانی   ﴾

فعل

س .   فعلدن مقصد ندر
ج .   ذات وزمان وحدثی کوستن کلمہ در
مثلا   قیردم   قیرارم   قیرہ جق   فعلدر لر

— ❧ فصل اول ❧ —

ذات

س. ذات نهیه دیرلر
ج. متکلم مخاطب و غائبه دیرلر متکلم بر حدنک
بجسته سویلیاندر مخاطب بجسته کندوسنه سویانیلاندر
غائب دخی کیمدن ویانندن بحث ایدیلور ایسه اودر
مثلا قیردم دینسه بونده کی ذات متکلم در
قیردک » » » مخاطب در
قیردی » » » غائب در

— ❧ فصل ثانی ❧ —

زمان

س. زماندن مقصد ندر
ج. بر حدنک وقوعبولدینی وقتدرکه فی الاصل اوچدر
ماضی حال واستقبال، یاخود، مستقبل

س . ماضیدن مقصد ندر
ج . کچمش زماندر یاخود شو یله دیه لم بولندیغک زماندن
اول اولان وقتدر

مثلا کلدی دیرسه م بونده کی زمان ماضیدر

س . حالدن مقصد ندر
ج . شمدیکی وقتدر مثلا کلیورم دیرسه م بونده کی
زمان حالدر

س . استقبال یاخود مستقبلدن مقصد ندر
ج . کله جک زماندر مثلا یازه جق دیرسه م بونده کی
زمان مستقبلدر

﴿ ماضی ﴾

س . ترکیه فعللرک کچمش زمانی کوسترن قاچ صیغه سی
وارد در

ج . بسیط اوله رق یعنی دیگر بر فعلله مرکب اولیه رق
ایکی صیغه سی وارد در بری ماضی شهودی و دیگری
ماضی نقلی

ماضی شهودی

س . ماضی شهودی صیغه سی نه کوستر

(٦٩)

ج . سويليانك بر حدثى كندو كوزيه كورمش اولديغى
ياخود كورمش كې صحیحاً بيلديكى كوستر
مثلا برادرم كلدى بوجهانى الله ياراتدى

ماضى * نقلى

س . ماضى * نقلى صيغەسى نه كوستر
ج . سويليانك بر حدثى بشقه سندن ايشيده رك بيلديكى
كوستر

مثلا ساقزده زلزله چيغمش
بوكيجه اويقوده صايقلامش
فقط بعضاً كندولكندن بيلديكى كوستر
مثلا آروپايى كزمشم يمك يمشم

﴿ حال ﴾

س . ترجه فعللرك شمديكى زمانى كوستر قاج صيغەسى
واردر
ج . ايكي برى مضارع وديكرى حال

مضارع

س . مضارع صيغەسى نه بيلدير

(٧٠)

ج . بر حدنك شمدي اولمقده اولديغني ويا كله جك زمانده
ازله جغني بيلدير

مثلا بن تركه يني سورم
بوكون ايدكل يارين كلورم

حال

س . حال صيغه سي نه كوستر
ج . بر حدنك سويونديكي زمانده وقوعبولمقده اولديغني
كوستر

مثلا حسين اويويور خواجه اوقويور

﴿ استقبال يا خود مستقبل ﴾

س . تركه فعلرك كله جك زماي كوستر قاچ صيغه سي
وار در

ج . بش صيغه سي وار در كه اسملري مستقبل
التزامي وجوبي امر حاضر امر غائب در

مستقبل

س . مستقبل صيغه سي نه كوستر
ج . بر حدنك كله جك زمانده وقوعبوله جغني كوستر
مثلا يارين كله جكم صكره يازه جغم

(٧١)

التزامی

- س . صیغہ التزامیہ نہ کوستر
ج . آرزو و خواہش کوستر
مثلا اللہ ویردهہ یغمور کله

وجوبی

- س . صیغہ وجوبیہ نہ کوستر
ج . لازملق کوستر
مثلا دائما اوقوملیدسک علم اوکرتملیدسک

امر حاضر

- س . امر حاضر نہ کوستر
ج . اکثریا سویلیاندن دکلیانہ امر کوستر
مثلا شونی کوتور درسکی اوکرن

امر غائب

- س . امر غائب نہ کوستر
ج . اکثریا سویلیاندن غائبہ امر کوستر
مثلا براردک کلسون شو مکتوبی کوتورسون

— مصدر خفيفك تصریفی —

مصدر سومك

[ماضی شہودی]

سودك	سودم
سوديكنز	سودك
سوديلر	سودی

[ماضی نقلی]

سومشز	سومشم
سومشكنز	سومشك
سومشدرلر	سومش

[مضارع]

سورز	سورم
سورسكنز	سورسك
سورلر	سور

[حال]

سويورز	سويورم
--------	--------

(۷۳)

سویورسک   سویورسکز
سویور   سویورلر

[مستقبل]

سوه جکم   سوه جکنز
سوه جکسک   سوه جکسکز
سوه جک   سوه جکمر

[التزامی]

سوه یم   سوه یم
سوه سک   سوه سکز
سوه   سوه لر

[وجوبی]

سوملی یم   سوملی یم
سوملیسک   سوملیسک
سوملیدرلر   سوملی

[امر حاضر]

سو   سویکز

[امر غائب]

سوسون   سوسونلر

مصدر ثقيلك تصريفنده شو قدر جق بر فرق وار كه ماضى*
 شهودیده (يازدك) يرينه (يازدق) ومستقبلده (يازه جك)
 يرينه (يازه جق) و قاف حركه لنديكى محللرده غينه تبدل ايدوب
 (يازه جقم) (يازه جفمز) دينيلور .

— ❦ منفيارك تصريفي ❦ —

س . منفيارك تصريفي نه يولده در

ج . ماضى* شهودیده	سومدم	سومدك	سومدى	الى آخره
ماضى* نقلیده	سوماشم	سوماشمسك	سوماشم	«
مضارعده	سومم	سومزسك	سومز	«
	سوميز	سومزسكز	سومز لر	«
حائده	سوميورم	سوميورسك	سوميور	«
مستقبلده	سوميه جكم	سوميه جكسك	سوميه جك	«
الترامينه	سوميه يم	سوميه سك	سوميه	«
وجوبیده	سوماملی يم	سومامليسك	سوماملی	«
امر حاضرده	سومه	سوميكز		
امر غائبده	سومسون	سومسونلر		

— مرکب صیغه‌لر —

- س . مرکب صیغه‌لردن مقصد ندر
- ج . فعل اعانه ایله تصریف ایدیلان صیغه‌لردر
- س . فعل اعانه ندر
- ج . فعللرک تصریفنده بعض صیغه‌لر ایچون برلکده یوریدیلان
- فعل ناقصدر که تصریفی شویله جه در

ماضی * شهودی

ایدم   ایدک   ایدی   ایدک   ایدیکز   ایدیئر

ماضی * نقلی

ایتم   ایتمسک   ایتمش   ایتمشز   ایتمسکز   ایتمشلر

صیغه شرطیه

ایسم   ایسهک   ایسه   ایسهک   ایسهکنز   ایسه‌لر

- س . مرکب صیغه‌لر قنغیلر در
- ج . حکایت روایت و شرط صیغه‌لری

﴿ صیغه حکایت ﴾

- س . صیغه حکایت نه کوسترر
- ج . متکلمک حکایه ایلدیکی کچمش زمان حدثنی دکل

(۷۶)

بشقہ سنک خبر ویرمسیلہ الا کندو لکندن بیلدیکنی کوسستر

مثلا کوچکلکده دائما او قور ایدم

واپور دون کله جک ایدی

س . صیغه حکایت قاج طاقدر

ج . یدی طاقدر و بویله جه تصریف اولتور

حکایه ماضی شهودی

سودی ایڈک

سودی ایدم

سودی ایڈیکز

سودی ایڈک

سودی ایڈیلر

سودی ایدی

حکایه ماضی نقلی

الی آخره

سومش ایدی

سومش ایڈک

سومش ایدم

حکایه مضارع

الی آخره

سور ایدی

سور ایڈک

سور ایدم

حکایه حال

الی آخره

سویور ایدی

سویور ایڈک

سویور ایدم

حکایه مستقبل

الی آخره

سوه جک ایدی

سوه جک ایڈک

سوه جک ایدم

(۷۷)

حکایۃ التزای

سودایدم   سودایدک   سودایدی   الی آخره

حکایۃ وجوبی

سوملی ایدم   سوملی ایڈک   سوملی ایڈی   الی آخره

— صیغۂ روایت —

س . روایت صیغہ سی نہ کوستر
ج . متکلمک نقل ایڈیکی برحدنک وقوعنی بشقہ سنک
خبر ویرمسیلہ بیلدیکنی کوستر
مثلا   کوچکلکدہ چوق آغلر ایتم
س . صیغۂ روایت قاچ طاقدر
ج . اتی طاقدر وبولہجہ تصریف اولنور

روایت ماضی نقلی

سومش ایتم   سومش ایمشک   سومش ایمش   الی آخره

روایت مضارع

سور ایتم   سور ایمشک   سور ایمش   الی آخره

(٧٨)

روایت حال

سویور ایتم سوهور ایمشک سویور ایتم الی آخره

روایت استقبال

سوهجک ایتم سوهجک ایمشک سوهجک ایتم الی آخره

روایت التزای

سوه ایتم سوه ایمشک سوه ایتم الی آخره

روایت وجوبی

سوملی ایتم سوملی ایمشک سوملی ایتم الی آخره

— ❧ صیغه شرطیه ❧ —

- س . صیغه شرطیه نه کوستر
- ج . شرط کوستر مثلا کلور ایسه ک ممنون اولورم
- س . صیغه شرطیه قاج طاقدر
- ج . یدی طاقدر وبویله جه تصریف اولنور

ماضی شهودی شرطی

سودم ایسه سودک ایسه سودی ایسه الی آخره

ماضی نقلی شرطی

سومش ایسه م سومش ایسه ک سومش ایسه الی آخره

مضارع شرطی

سورایسه م سورایسه ک سورایسه الی آخره

حال شرطی

سویورایسه م سویورایسه ک سویورایسه الی آخره

مستقبل شرطی

سوه جک ایسه م سوه جک ایسه ک سوه جک ایسه الی آخره

الزامی شرطی

سوسه م سوسه ک سوسه الی آخره

وجوبی شرطی

سوملی ایسه م سوملی ایسه ک سوملی ایسه الی آخره

تطبیقات

طلبه افندیلر زیرده کی فعالرک زمان وذات وصیغه لرینی

سویلملیدرلر

باقارسک	کله جکسه م	کله جکم	اویومشم	قاچدم
آله جغز	سویلرایدم	آسون	آت	باقیورسک

﴿ ضمیر فعلی ﴾

س . ضمیر فعلی ندر

ج . بعض صیغه ندره متکلم و مخاطبی کوسترمک اوزره
 نهایته کلان ضمیر ندر که متکلمک مفردینه (م) جمعنه خفیف
 ایسه (ک) و ثقیل ایسه (ق) و مخاطبک مفردینه (ک)
 جمعنه (کز) دلالت ایدر

مثلا	مفرد متکلم	سودم	جمعی	سودک
	مفرد مخاطبه	سودک	«	سودیکز

﴿ ضمیر نسبی ﴾

س . ضمیر نسبی ندر

ج . یالکز متکلم و مخاطبه مخصوص اولوق اوزره بروصفک
 موصوفی کوسترن ضمیر ندر که (م) مفرد متکلم (ز) آنک
 جمعی (سک) مفرد مخاطب (سکیز) آنک جمعی ایچوندر مثلا

مفرد متکلم	سومشم	جمعی	سومشز
مفرد مخاطب	سومشسک	«	سومشسکز
مفرد متکلم	اختیارم.	«	اختیارز
مفرد مخاطب	اختیارسک	«	اختیارسکز

— مسائل شتی —

س. مصدر دن چیقان سالف الذکر صیغه لردنماعدا دها
سائر صیغه لر وارمیدر

ج. وار در واسملری دخی شونلردر تعلیلیه سببیه
ابتدائییه تعقیبیه توقتییه ظرفیه عطفیه صله
نشیبیه و حال ترکیبی

صیغهٔ تعلیلیه

س. صیغهٔ تعلیلیه ندر
ج. سبب کوسترن صیغه در مثلا
قوکشوکز خسته اولغین یعنی خسته اولدیغیچون
مراقوم هرکسه معاونت ایتدکین یعنی معاونت ایتدیکيچون

صیغهٔ سببیه

س. صیغهٔ سببیه ندر
ج. سبب کوسترن صیغه در مثلا
خسته اولدیغمدن کله میه جکم یعنی خسته اولدیغم سببیه
درس وقتی اولدیغدن کوریشه میه جکم « درس وقتی اولدیغی »

صیغهٔ ابتدائیه

- س . صیغهٔ ابتدائیه ندر
- ج . برو معناسی و یرن صیغه در
مثلا بورایه کله لی ایوم
یعنی کادی کمند پرو
یعنی چیقدی لغمد پرو
مملکتدن چیقه لی بر سنه در

صیغهٔ انتهاییه

- س . صیغهٔ انتهاییه ندر
- ج . بشقه بر فعلاک ختامبونی کندوسیه برابر اولدیغی
کوسترن صیغه در
مثلا
ضویجه یدم
یعنی ضویدیغ و قته قدر
کنجه دك بکدم
یعنی کلدیکی و قته قدر

صیغهٔ تعقیبیه

- س . صیغهٔ تعقیبیه ندر
- ج . بشقه بر فعلاک کندوسندن در عقب صکره وقوعی
کوسترن صیغه در
مثلا
کونش چیقنجه یوله چیقدم
یعنی چیقار چیقمز
اویقوم کنجه یاتارم
یعنی کلور کلز

صیغۀ توقیته

- س . صیغۀ توقیته نه کوستر
ج . دیگر بر فلك وقت ظهورنی کوستر
مثلا
پاره قزاندخه سوینیورم
سن چالشدخه ایرولیه جکسک

صیغۀ ظرفیه

- س . صیغۀ ظرفیه نه کوستر
ج . وقت کوستر مثلا
شمشک چاقدیغنده اورکرم
یولده یوریدیگنده اطرافه باقم
یعنی چاقدینی وقت
یعنی یوریدیکم وقت

صیغۀ عطفیه

- س . صیغۀ عطفیه ندر
ج . عینی صیغده اولان ایکی فلك کلامده حسن
بولسیچون برنجینک اداتی حذف اولنه رق آخرینه ایجابنه
کوره (وب) ویا (یوب) علاوه اولنان صیغه در
مثلا کیدوب کوررم کیدرم و کوررم دیمکدر
اوقویوب ویرده اوقودم و ویردم «
آلوب ویره جکم آله جغم و ویره جکم «

صیغهٔ صله

- س . صیغهٔ صله ندر
ج . مفهومند (که) بولنان صیغه در مثلا
کوردیکم آدم اول آدم که بن کوردم دیمکدر
کیده جکم یر اول یر که بن کیده جکم «

صیغهٔ تشبیه

- س . صیغهٔ تشبیه نه کوستر
ج . تشبیه یعنی بگنزمه کوستر مثلا
او یورجه سنه کوزلرمی قپادم یعنی او یور کبی

صیغهٔ حال ترکیبی

- س . صیغهٔ حال ترکیبی نه بیان ایدر
ج . فاعلک بولندی حالی بیان ایدر مثلا
آغلا یه رق کدم سوینه رک یازدم

تطبیقات

- زیرده کی جمله لرده بولنان فعللرک نه صیغه ده اولدق لری نی
شاگردان دیملیدر
درسی او کړندم برادرم او یومش ایش

تنبلا ر آق قاله جقلا ر
هایدی کیت او طور
سوزمی دکلیسک
کونش طوغنجه مکتبه قوشارم
خواجه لرمی کوردجه کیفنورم بیلمدیکی او کر نه چکم
کوریشه رک چارشویه کتدک . آکلار جه سنه صالت
باشکی ساللامه

— ❖ افعال مرکبه ❖ —

- س . افعال مرکبه دن مقصد ندر
ج . ایکی فعلدن ویا بر اسم ایله فعلدن ویا خود ادا تندن
مرکب اولان فعللر و مصدرلر در
مثلا کله بیلکم یوخسول اولمق یوخسولنمق
مرکب فعللر دندر
س . افعال مرکبه تغیلر در
ج . باشلوجه لری شونلر در فعل تعجیل فعل اقتدار
فعل استمرار و فعل مولد

فعل تعجیل

س . فعل تعجیل نه بیان ایدر

ج . فعلك چابق اجراسنى بيان ايدر مثلا
يازمقدن يازيويرمك چابق يازمق ديمكدر
يايمقدن ياپيويرمك « يايق »

فعل اقتدار

س . فعل اقتدار نه بيان ايدر
ج . اقتدار بيان ايدر مثلا
اوقويه بيلمك اوقومغه قادر اولمق ديمكدر
چكه بيلمك چككه « « «
س . بو صيغه نك نفي نصل اولور
ج . بيلمك لفظنى قالديره رق آنك يرينه خفيفلره (مامك)
و ثقيللره (مامق) اداتى علاوه ايله مثلا
چكه بيلمك چكه مامك اوقويه بيلمك اوقويه مامق

فعل استمرار

س . فعل استمرار نه بيان ايدر
ج . فعلك بر دوزى يه وقوعنى بيان ايدر مثلا
اوقويه كلك دائما اوقومق ديمكدر
يازه كلشم دائما يازمشم «

فعل مولد

س . فعل مولدن مقصد ندر

ج . یایمه فعل دیمکدر که ادات و یا فعل عام ایله برا بر اسمدن ترتیب ایدینور

ادات ایله برابر اسمدن مثال

آجیمق	آجی	اکشیمک	اکشی
قره‌نق	قره	ترلمک	تر
یاپلانمق	یای	اولنمک	او
یاصلانمق	یاصی	کورلتمک	کور
یاپلاشمق	پای	کوتیاشمک	کوتی

فعل عام ایله برابر اسمدن مثال

کرم بیورمق	کرم قیلیمق	کرم اینمک	کرم ایتک
« محزون »	« محزون »	« محزون »	« محزون »

— فصل ناک —

حرف یاخود ادات

س . حرف یاخود ادادن مقصد ندر

ج . یالکنز حاللرنده معناری بلایسز اولوب غیره محتاج

ویاخود غیرک فهمنه واسطه اولان لفظدر

مثلاً (ده) ادات اولوب بویلهجه یالکیز حالنده
 بللیسز در حالبوکه (اوده) دینسه معناجه بللی اولور
 كذلك (او چیقدم) دینسه بو سوزک معناسی بللیسز
 اولوب (اودن) دینسه معناسی بللی اولور
 س . حرف و ادات دینلان کله لر قاج قسمدر
 ج . درت قسمدر اولو حرف جر ثانیاً حرف
 عطف ثالثاً حرف ندا رابعاً حروف شتی

برنجی قسم

حرف جر

س . حرف جردن مقصد ندر
 ج . فعلک معناسنی اسمه نقل ایدن لفظدر
 مثلاً (اوده اوطوردم) دیرسه م اوطوردمق
 فعلنک اوده وقوعبولدیغنی کوسترر
 س . ترکی حرف جر لر قغیلردر
 ج . باشلوجه لری آتیده کیلردر
 ده دن دک دکن ایله له برله اوزره
 اوزرینه ایچون طولانی اوتوری برو جه

ایکنجی قسم ﴿ حرف عطف ﴾

س . حرف عطفدن مقصد ندر
ج . کلمه لری و یا خود جمله لری بر برینه باغلیان لفظدر
مثلا امک و زیتون آلدن
او قومق و یازمق ایسترم
مکتوبکنزی آلدن و ممنون اولدم
س . ترکیه حرف عطفقر قغیلر در
ج . باشلوجه لری آتیده کیلر در
کړك ايسه سه دخی ده کیم بيله انجق
ایله ینه نته کیم ایمدی

اوچنجی قسم ﴿ حرف ندا ﴾

س . حرف ندادن مقصد ندر
ج . چاغرمق و تئیه و تعجب و کدر و ساثره
بیانی ایچون سویلنور کلماتدر

(۹۰)

مثلا هو نرده سك ؟ ها ياپميه سك !

اوخ ايسته بويله اولورسك ! هي كيدي هي !

اوف يارمغ ازلدي ! واه او علم واه !

س . ترجه حرف نذالر قغيلر در

ج . باشلوجه نري آتيده كيلر در

آ آه آي واه ها هاي هاي اوه اوخ

بهي اوف هاه هي اشته به او واي

هو هايدی

دردنجی قسم

﴿ حروف شتی ﴾

س . حروف شتی قغيلر در

ج . جر وعطف وندا ايچون اوميان خصوصی ادا تدر در

مثلا سزین در جلین می هه وسأره

کتاب ثانی

مَرَفِ فَارِسِي

فصل اول

اسم

— ❦ جمع ❦ —

- س . فارسیده جمع نصل یاییلور
ج . کلمه نك نهایته (ان) ویا (ها) علاوه سیله
س . (ان) قننی کلماته مخصوصدر
ج . ذی روح یعنی جانلو اولان کلماته . مثلاً

(۹۲)

پدر بابا
مرغ قوش
پدران بابا
مرغان قوش

س . (ها) قنئی کلمه مخصوصدر
ج . غیر ذی روح یعنی جانسز اولان کلمه
مثلا

مفرد جمع
چرخ . . . چرخها
سال . سنه سالها
چرخلر سنه لر

تبدلات

س . ذی روح اولان کلمه نك نهایتده (ه) بولسه جمعده
نه اولور

ج . (ه) لفظیه دکسه حذف اولنور و (ان) دن اول
بر (ك) کتوریلور

مثلا بنده قول بندکان قولر
خواجه معلم خواجکان معلملر

س . شاید نهایتده (ا) و (و) بولنورسه جمعده
نه اولور

ج . ادات جمعدن اول بر (ی) زیاده قلنور انجق او
(و) لفظیه اولماق کرکدر
مثلا

آشنا بیلدک
دعا کو دعاچی
آشنايان بیلدکلر
دعا کویان دعاچیلر

س. غیر ذی روح اولان کلمه نك نهایتنده (۰) بولنسه
جمعنده نه حان واقع اولور

ج. اکر (۰) لفظیه دکلسه حذف اولنور مثلا

پیااله قدح
میکده میخانه
پیاالهها قدح
میکدهها میخانه لر

تطبیقات

شاگردان زیرده کی کلماتی معنارینه باقهرق جمع ایتلیدر

خیرخواه ایولک ایستیان . فرشته ملائک . دختر قیز . کوسفند
قیون . مادر والدہ . لانه یووه . شیر آرسلان . خواننده
اوقویبیجی . پهلوان کورشیجی . همسایه قوکشو . اسب آت .
کدا دینلجی

س. غیر ذی روح اولان کلمه لر دخی (ان) ایله جمعنده بیایورمی

ج. جمعنده مز ایسه ده بیومک خاصیتنده اولان بعض

کلمه لرك (ان) ایله جمعندیکی کورلمکده در مثلا

درخت آغاج
چشم کوز
درختان آغاجلر
چشمان کوزلر

مع ذلك (هزاران) بیکلر (نامان) اسمیر ودها بعض کلهلر
بسیبتون شاذ درلر

فائده

س. لسان عثمانیده ها ایله جمع ایتک مقبولیدر
ج. خیر چونکه نادر الاستعماندر مثلا
کلهها بوستانها دیه جک یرده کلهلر بوستانلر دیمک اولادر

— ❦ — اضافت ❦ —

س. لسان فارسیده اضافت نه وجه اوزره اولور
ج. مضافک نهایته بر اسمره ویریلهرک اینرو ومضاف الیه
ایسه کیروده وضع اولنور مثلا
دیوارِ خانه خانهک دیواری لبِ دریا دکزک کناری

تطبیقات

اصول ترکیده اولان زیرده کی ترکیبلرک اصول فارسی به چویرلمسی

مصرک خدیوی	آهونک چشمی	نیسانک ماهی
ایرانک شاهی	دشمنک شری	جنک میدانی

﴿ تبدلات ﴾

س. مضافك آخرنده (ه) یاخود (ی) بولنورسه نه
حال واقع اولور

ج. اکر (ه) و (ی) لفظیه دکل ایسه اضافتک اسره سی
بولنرله اوقونه مز ایمدی اسره سیه استنادکاه اولمق اوزره بر
(ء) علاوه ایدیلولر مثلا

بنده خدا   اللهك قولى

ایلچی ایران   ایرانك ایلچیسی

س. شاید مضافك آخرنده (و) یاخود (ا) بولنور ایسه
نه حال واقع اولور

ج. اضافتک اسره سنه استنادکاه اولمق اوزره آچیقندن
بر (ی) کتیریلور فقط و او ممدوده اولمیدر مثلا

پاشای بغداد   بغدادك پاشای

داروی خسته   خستهك علاجی

تطبیقات

زیرده کی ترکیلرک اصول فارسی به چویرنسی

جانورک پنجه سی   خانه نك بالاسی   دوستک نهمه سی

حسرت نکاهی   علم و دانش چاشنسی   جوانک بازوسی

بدرک آرزوسی

— اسم مکان —

س. فارسینک مکان اداتلری قنغیلر در
 ج. زار ستان کاه و کده لفظلریدر که آخر
 کلمه به الحاق اولنورلر

کل بولنان مکان	مثلا کل کلستان
لاله بولنان مکان	لاله لاله زار
آرام یعنی اقامت محلی	آرام آرامگاه
می یعنی شراب محلی	می میکه

س. مذکور اداتلر علی العموم هرلغته علاوه اولنورمی
 ج. خیر اولنماز دائما لغته مراجعت ایتلی

تطبیقات

آتی الذکر کلماتک شاگردانه فارسی به ترجمه ایتدیلمسی

محنت یری . تیکنلک (خار ، تیکن) . مزارلق . سنبللک .
 نشان یری . قرار محلی . طاشلق (سنک ، طاش) . چنلک .
 سبزه لک . طاغلق (کوه ، طاغ)

— اسم آلت —

س . فارسیده آلت اداتی قنفسیدر
ج . (دان) لفظیدر که آخر کلمه به لاحق اولور مثلا
کلاب کل صوی کلابدان کلاب قابی
ریک قوم ریکدان ریک قابی

تطبیقات

آتی الذکر کلماتک اسم آلت ایتدیرلمسی
جامه اثواب . خامه قلم . بنجور توتسی . تیر
اوق . شمع موم . آتش

— اسم تصغیر —

س . فارسیده تصغیر اداتلری قنغیلر در
ج . (چه) و (ک) لفظلیدر بونلر آخر کلمه به علاو
اولنورلر مثلا
مور قارنجه مورچه اوفق قارنجه
کنیز خلائق کنیزک کوچک خلائق

تطبیقات

آتی الذکر کلماتک تصغیر ایتدیرلمسی
پا آباق . طوتی دودوقوشی . همیان جزدان .
دیوان شعرلر جموعه سی . خوان سفره

— فصل ثانی —

صفت

س . فارسی صفتلر قاج نوعدر
ج . درت نوع اولاً اسم منسوب ثانیاً وصف
ترکیبی ثالثاً صفات اصلیه رابعاً صفات مشتقه

— اسم منسوب —

س . فارسیده اسم منسوب نصل یابیلور

ج . آخر کلمه ی مند ناک باک ور کین
ین انه اداتلرندن برینک علاوه سیله مثلا

عثمان	عثمانی	عثمانلی
سود	سودمند	فائده لی
خشم	خشمناک	اوفکه لی
در	دربان	قوجی
نام	نامور	ناملی
غم	غمکین	دردلی
زر	زرین	آلتونلی
دشمن	دشمنانه	دشمن یولای
		آلتوندن
		خصمانه

تطبیقات

شاگردان آتی الذکر کلماتی قاج درلو قابل ایسه منسوب
ایتملی و ایتدکلرینی دخی لغته باقهرق تطبیق ایلملیدرلر
پدر . هوش عقل . جان . شیراز . آتشن .
خرد عقل . سخن سوز . ساده دل بون . بغداد .
هنر . سوز یاقش . دوست

— وصف ترکیبی —

س . فارسی وصف ترکیبیلر قاج وجه اوزره یاپیلور

ج . باشلوجه درت وجه اوزره شویله که

اولا صفتی موصوفدن ایلرو کچوره رک مثلا

بوی خوش کوزل قوقو خوشبو کوزل قوقولی

دست تھی بوش ال تهیدست الی بوش

ثانیاً مضاف الیهی مضافدن ایلرو کچوره رک مثلا

دل شیر آرسلان یورکی شیر دل آرسلان یورکلی

ثالثاً مفعولی فعلدن ایلرو اوله رق آکا برلشدیره رک مثلا

دل سوز یورک یاق خیر خواه یورک یاقیجی

خیر خواه ایولک ایسته خیر خواه ایولک ایستیجی

رابعاً کار کر نا بی هم وش و

امثالی لفظلر ایله مثلا

کناه صوج کناهکار صوجلو

آهن تیمور آهنکر تیمورجی

کس انسان ناکس انسان اولیان مروتسز

چاره بیچاره . . . چاره سز

راه یول همراه یولداش

مه آی مهوش آی کبی اولان

تطبیقات

آتی الذکر کلماتک اصول فارسی اوزره وصت ترکیبی ایتدی رلمسی
 روی خوب ، بخت نیک ، حقسنز . ملتداش ، بخت بد ،
 کنارسز ، یورک شکار ایدیجی ، یورک (دل) اینجیدن (آزار) ،
 مجالسز ، جهانی یارادان (آفرین)

— صفت اصلیه —

س . فارسیده صفت اصلیه قنغیر در
 ج . اداتله ویا ایکی کله دن یاپلمش ویاخود فعلدن
 چیقمش اولیوب اصلندن صفت اولان کله لر در
 مثلا سیاه قره سفید بیاض خوب کوزل
 اسماء عدد دخی صفت اصلیه دن در

◉ اسماء عدد ◉

س . فارسی اسماء عدد دن قنغیلری لسان عثمانیده مستعملدر
 ج . انجق بعضلری نادرآ مستعملدر شویله که

(۱۰۲)

يك ۱ دو ۲ سه ۳ چهار ۴ پنج ۵ شش ۶

هفت ۷ هشت ۸ نه ۹ ده ۱۰

صد ۱۰۰ هزار ۱۰۰۰ چار يك درتده بر

يكان يكان برر برر ديمكدر

صفات مشتقه دن فعل باینده بحث ایديله جكدر

﴿ اسم تفضیل ﴾

س . فارسی صفتلر نوجه اوزره تفضیل ایدیلور

ج . اکر شی جزئه نسبت ایديله جكسه صفتك آخرینه

(تر) اداتی علاوه-یاه ایدیلور

مثلا بد کوتو بد تر دها کوتو

بالا یوکسك بالاتر دها یوکسك

و شاید کله نسبت ایديله جكسه (تر) اوزرینه برده (ین)

اداتی علاوه اولنور

مثلا بد تر دها کوتو بدترین اک کوتو

بالاتر دها یوکسك بالاترین اک یوکسك

تطبیقات

آتی الذکر کلماتک جزئی وکلی اسم تفضیل ایدلسی
آسان قولای ، بر یوقارو ، خوب کوزل ، تنک طار ،
مه بیوک ، دشوار مشکل ، خوش ایو ، افزون آرتق ،
به ایو

﴿ صفتلرک صورت استعمالی ﴾

س . فارسیده صفت موصوف نه ترتیب اوزره اولور
ج . موصوفک نهایتنه بر اسره ویریلهرک مقدم وصف
ایسه مؤخر اوله رق

یوکسک سس	آواز بلند	مثلا
یوکسک بوی	قد بالا	

تطبیقات

آتی الذکر ترکیلرک ترتیب فارسی به افرانغی
بد خوی ، بلند آواز ، سیاه چشم ، نوشین خواب ،
غزیز برادر ، نیک نام ، مبارک سال

﴿ تبدلات ﴾

س . شاید موصوفك آخرنده (و) و یا (ا) بولنورسه
نه حال واقع اولور

ج . اسره به استنادگاه اولوق اوزره بر (ی) دخی زیاده
اولنور فقط (و) ممدوده اولوق لازمدر

مثلا کیسوی سیاه سیاه صاج دیمکدر
دانا ی بیهمتا امثالسنز عالم «

س . شاید (ه) یاخود (ی) بولنورسه نه حال واقع اولور
ج . (و) و (ی) لفظیه دکلسه اسره به استنادگاه اولوق
اوزره بر (ء) دخی زیاده قلنور

مثلا بادهء کلکون آل شراب دیمکدر
بریء نیکوکار ایولک ایدن پری «

تطبیقات

زیرده کی ترکیبلی اصول فارسی به نقل ایلملی و نقلدن
صکره ایجابی اجرا ایتملی

دیرینه بنده ، مؤثر دارو ، قدیم داعی ،
دلسوزنی ، بیجیا کدا ، کبیر چارسو ، کهنه خانه ، شدید
آرزو ، بلند بنا ، زیبا دیبا ، نوجامه ، فارسی شیوه ،

— فصل ثالث —

کنایات

س.	کنایات فارسیه دن قنغیرلی لسان عثمانیده مستعملدر
ج.	نادراً آتیده کیلر شویله که
(این) بو	(آن) او (خود) کندو (خود بخود) کندو
کندویه	(چه) نه (چند) بر قاج (چندان) اولقدر
مثلاً	غافل این و آن بوندن و شوندن غافل دیمکدر
»	رای خودیله کندو راییه
»	خود بخود کلدی کندولکندن کلدی
»	چه سود نه فائده
»	چند ماه بر قاج آی
»	چندان نصیحت اولقدر نصیحت

— ❧ باب ثانی ❧ —

فعل

س. فارسی فعللرك قنى صیغه لری لسان عثمانیده قوللانیلور
 ج. یالکوز امر حاضر صیغه سی دیگر براسمه برلشدیریلرک
 قوللانیلور فقط ترکییده معناسی دکیشوب اسم فاعل معناسی
 آلور

مثلا پَرست طابن بتپرست بت طابان دیمکدر
 آزار اینجیت دلآزار یورک اینجیدن »

س. لسان عثمانیده چوق استعمال اولتسان فارسی امر
 حاضر لر قغیلر در
 ج. آتیده کیلر در

آر	آرا	آزار	آشام	آفرین	افزا	انداز
کثیر	دونات	اینجیت	ایچ	یارات	آرتیر	آت
بار	باز	بخش	بند	بین	پرور	پزیر
یاغدر	اوینات	باغشله	باغله	کور	سو بسله	قبول ایت

پَسَنَد پیرا جُوئی خراش خوار خوان خواہ
 بکن بزہ ایستہ طرماہ پی اوقو ایستہ
 داز دان دہ رَس رَسان رو رُبا ریز
 طوت بیل ویر یتش ایرشدر کیت قاب دوک
 زَن ساز سپار سوز شَنگن شناس فرما فروش
 اور یاب اصمارلہ یاق قیر طانی بیور سات
 فریب گَش گَشَا کُو نشین نَمَا نواز نُویس یاب
 آلدات چک آج سویلہ اوطور کوستر اوخشا یاز بول

تطبیقات

زیردہ کی ترکیب لک بالادہ کی جدولہ باقہرق فارسی بہ نقل
 و ترجمہ سی

جہانی یارادان، کندویہ (خود) بکنمش، عہدینی قیران،
 ایش (کار) طانیان، حرف آتان، میوہ ساتان، یاش
 (اشک) دوکن، شہردہ اوطوران، چارہ ایدن، دعا
 سویلیان، تفنک آتان، بول (رہ) کوسترن

اسم مصدر

- س . فارسی اسم مصدر لر فصل یا بیلور
 ج . امر حاضرک نہایتہ ما قبلی اسرہ لی بر (ش) علاوہ سیلہ
 مثلا رَو کیت رَوِش کیدش
 دان بیل دانش بیلش
 س . کلمہ الف ایلہ منتهی اولور ایسہ نہ حال واقع اولور
 ج . (ش) دن مقدم بردہ (ی) علاوہ اولنور
 مثلا نما کوستر نمایش کوسترش
 بخشا باغشلہ بخشایش باغشلایش

تطبیقات

- زیردہ کی اسم مصدر لرک سالف الذکر امر حاضر جدولہ
 باقرق فارسی بہ ترجمہ سی
 بزہ بیش ، ایستک ، بسلیش ، یاقش . دوناتمہ ، آرتہ ،
 یرادش ، بیورش ، اصہارلش ، ایستک ،

صفات مشتقه

اسم فاعل

س . فارسی اسم فاعلر نصل یابیلور
 ج . امر حاضرک نهایتنه (نده) علاوه سیله
 مثلا خوان او قو خواننده او قویان
 دار طاشی دارنده طاشیان
 شاید امر حاضرک نهایتنده (ا) و یا (و) ممدوده
 بولنورسه بر (ی) دخی زیاده ابدیلور
 مثلا افزا آرتیر افزاینده آرتیران
 جو ایسته جوینده ایستیان

تطبیقات

آتی الذکر امر حاضرلرک اسم فاعله تبدیلی
 نوی ییقا ، بخش باغشله ، کو سویله ، رسان
 . . . یتشدر ، روکیت ، آفرین یارات

اسم مفعول

س . فارسیده اسم مفعول نصل یابیلور
 ج . فارسی مصدر لرك صوکنده بولنان نونی قالدیروب
 یرینه بر (.) کتورمکه

مثلا شکستن قیرمق شکسته قیرلمش
 فرمودن بیورمق فرموده بیورلمش

تطبیقات

آتی الذکر مصدر لردن اسم مفعول یابلمسی
 ، فرسودن اسکیمک ، کفتن سویلمک ، بستن باغلامق ،
 ، شایستن لایق اولمق ، دیدن کورمک ، ساختن دوزمک ،
 مردن اولمک ، آراستن بزدمک ، کشیدن چکمک ،

صفت مشبهه

س . فارسیده صفت مشبهه لر نوجه اوزره یابیلور
 ج . امر حاضرک نهایتنه بر الف زیاده سیله
 مثلا جوی ایسته جویا ایستیجی
 بین کور بینا کوریجی

کذا صفت مشبهه ایتک اوزره (ان) دخی علاوه اولنه بیلور
 مثلا رو کیت روان کیدیجی دیمکدر
 خند کول خندان کولیجی »
 فقط امر حاضرک نهایتده (ا) و (و) ممدوده بولنورسه

بر (ی) دخی زیاده اولنور مثلا
 نما کورون نمایان کورون
 کو سویله کویان سویلیجی

تطبیقات

امر حاضر جدولنه باقارق زیرده کی معنارله صفت مشبهلر
 یاپلمسی

قبول ایدیجی بیلجی باقیجی چکیجی کچیجی
 یتیشیجی دوکیجی

س. فارسی صفتلرک مصدریته انتقالی ایچون نه یایمق لازمدر
 ج. آخر کله یه اوکی اسره لی بر (ی) علاوه ایتلیدر
 مثلا آسان قولای آسانی قولایلق
 مهماننواز مسافرپرور مهماننوازی مسافرپرورک
 س. کله (ه) ایله منتهی اولورسه نه حال واقع اولور
 ج. اکر (ه) لفظیه دکل ایسه حذف اولنورق آنک یرینه
 بر (ک) کتوریلور

(۱۱۲)

مثلا خواجه معلم خواجگی معلمک
آسوده راحت آسودگی راحتق
شاید کله (ا) ویا (و) مدوده ایله منتهی اولور ایسه بر
(ی) دخی زیاده اولنور
مثلا آشنا آشنایی چاره جو چاره جویی

تطبیقات

آنی الذکر صفاتک مصدریته نقلی
پریشان ، بنده ، شوخ کستاخ ، آزاده ، دادر برادر ،
روشنا آیدین ، خسته ، دل بسته مشتاق ، بیچاره ،

﴿ باب ناک ﴾

حرف باخود اوات

فصل اول

﴿ حرف جر ﴾

س. فارسی حرف جر لردن قنغیری لسان عثمانیده
استعمال اولنور

ج . آئیده کیلر

« از » دن معنانه مفعول منه اداتیدر

مثلا از جان و دل جان و گوکلدن دیمکدر

« ب » کرک مفعول الیه و کرک مفعول معه ایچون

مثلا روبرو یوز یوزه بنام خدا اللهم اسمیله

« با » ایله معنانه مفعول معه اداتیدر

مثلا باشند سند ایله با تذکره تذکره ایله

« در » ده دائر مضارنده مفعول فیه اداتیدر

مثلا در آستانه استانبولده در سیرت درویشان

درویشلر سیرتنه دائردر

« بر » اوزره معنانه

مثلا دست بر سینه الی کوکسی اوزرنده بر حیات

حیات اوزره یعنی صاغ

« تا » دک معنانه

مثلا از سر تا پا باشند آیاغه دک

« برای » ایچون معنانه

مثلا برای امتحان امتحان ایچون برای عبادت

عبادت ایچون

تطبیقات

آئی الذکر ترکیبکده فارسی حروف جاره ایله افاده سی

خاطر ایچون . وجه مشروح اوزره . قدیمدن . هوا

اوزره . علم و خبر ایله . ال (دست) اله . قوجاقده
(آغوش) . تجربه ایچون . دوام اوزره . الهه . عقبنده
عز و شوکت ایله . باشند باشه . تسلیمدن غیری

— ﴿ فصل نانی ﴾ —

— ﴿ حرف عطف ﴾ —

س . فارسی حرف عطفلردن قنغیلری لسان عثمانیده
مستعملدر

ج . آتیده کیلر شویله که

« و »

مثلا آب و هوا . داد و ستاد آتش و یرش دیمکدر
« زیرا » « چونکه »

مثلا الله کریمدر زیرا عظیم و رحیم در
کمنه نی آزرده اتمم چونکه جنس سباعدن دکلم

« کر » « آکر »

کر فقیرسهک . آکر جان اینجیدرسهک جنس انساندن دکلم سک
« آکرچه » « کرچه »

مثلا راغب علمم آکرچه یاخود کرچه صاحب علم دکلم
« بنا برین » بونک ایچون

مثلا عاجزم بنا برین معذورم عایلم بنا برین سفیلم

« که » مثلا

چالش که او کر نه سک استانبول که مثلی بولنمز بر بلده در

« هم » مثلا

هم قو کیشه لم هم یورو یه لم هم سن هم بن عامه هوسکارز

« مکر »

مثلا انسان قسمی اوت یمز مکر بیه جک بولیه

کمنه دن امید اعانت یوق مکر سن ایده سک

« مکر سه »

مثلا با صدیغم یر مکر سه چوروک ایش

« نه »

مثلا نه او قومغه نه ده یازمغه هوس وار

« لیک » لکن معناسنه

کدی فاره یه با قه رق آرسلاندر لیک قاپلاننه با قه رق فاره در

« چون » چونکه معناسنه

مثلا ایتمه توکل چون فانیدر بو دنیا

« بلکه »

مثلا او طور کز بلکه کلور

« یا » « یا خود »

مثلا یا او طور یا کیت بو کون یا خود یارین کلیرم

« پس »

مثلا کدرک یوق پس نیچون آغلار سک

○ فصل ثالث ○

○ حرف ندا ○

س . فارسی حرف ندادن قنغیری لسان عثمانیده مستعملدر

ج . آئیده کیلر شوپله که

« ا »

مثلا برادرا ای برادر شاها ای شاه دیمکدر

« ای » « وی »

مثلا ای پادشاه اسلام وی داور دارا غلام

« کاشکی »

مثلا کاشکی کنجلكده چالیشیدم

« آفرین »

ابنای دهر هر هنره ویرر بر آفرین

یارب نه توکنمز خزینه در بو آفرین

○ فصل رابع ○

○ حروف شقی ○

مثلا « کاه » « که » بعضی بعضی معناسنه

کاه او قورم کاه یازارم . هر تن بتر بر درد ایله کاه کرم ایله کاه سرد ایله

« هیچ » مثلا هیچ بیلیم هیچ کور مدم

« همان » انجق معناسه

مثلا هر کس حقن آلدی همان بن آلمدم یعنی آنجق بن آلمدم

« کویا » صانکه معناسه

مثلا کویا خسته ایشم کویا بیلمز ایشم

کویا بیلورسک هه کویا زنکینسک هه

« آسا » کبی معناسه مثلا نسا آسا قادیندر کبی دیمکدر

« شاید » باکه اوله که معناسه

مثلا شاید کلورم شاید قزانورسک

« شاید » اگر معناسه مثلا شاید گلزسه م شاید آلورسه ک

« باری »

مثلا کمنسه یه خیرک یوق ایسه باری شرک اولسون

« یار » مثلا هوشیار عقلی بختیار بختلو

« اور » مثلا

بختاور بختلو زور اور زورلی جنکاور جنکچی

« ان » مثلا

شادان زیاده شاد و مسرور آبادان زیاده آباد و معمور

« ب » مثلا

بینام ناملی مرد بخرد عقلو آدم

— کتاب ناک —

صُرُوفِ یَکْرَمِی

حرف

س . حروف هجا عربیه تقدر در

ج . جمعاً یکرمی سکز عدد در

ا ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز س ش ص ض

ط ظ ع غ ف ق ک ل م ن و ه ی

س . بو حرفلردن قنغیلرینه قریه وقنغیلرینه شمسیه

دینور

ج . ا ب ج ح خ ع غ ف ق ک م و ه ی

حرفلرینه قریه وباقی قالانلره شمسیه دینور

س . عربلر بو حرفلری نیچون ایکیه بولمشلر

ج . چونکه عربیده حرف تعریف دیرلر بر شیء وار که

اوده (ال) در بونك لامى حرفلك بر طاقيله اوقونور و ديكر
طاقيله اوقونمز بونك ايچون عربلر حرفلرى ايكى طاقم اتمكه
مجبور اولمشلردر

مثلا الحق الجبر المديون ده اوقونور

الداعى السيد الشريك ده اوقونمز

س. بو (ال) ك لامى قنى طاقم ايله اوقونمز

ج. حروف شمسيه طاقيله شويله كه (ال) دن صكره

كلن حرف حروف شمسيه دن اولورسه (ل) اوقونمز و آنك

يرينه او حرف ايكى دفعه اوقونور مثلا

السلام الصبر الدين

س. (ال) ك (ا) ي دخى اوقونمز اولورمى

ج. اوت قاچان او كنده مربوط بركله بولنور ايسه مثلا

الفرض بالفرض الحقيقه فى الحقيقه

الذات بالذات النعم ولى النعم

تطبيقات

آتى الذكر كلماتك طلبه اوقوتديرلمسى و همده يازديرلمسى

الحق . الرحمن . الرحيم . خلاصة الصراف . عبد الحكيم .

بعد الترقيم . الكفيل . بالطبع . فى الحال . فوق المأمول .

قبل دعا . من القديم . بالوجوه . بعد الظهر

— ❦ باب اول ❦ —

اکم

فصل

— ❦ اسماء بناسی ❦ —

س . عربی اسماء اک آزی قاچ حرفه اولورلر

ج . اوچ حرفه

س . لسان عربیده اوچ حرفدن نقصان اسم یوقی

ج . وارد فقط انلردن بر حرف بوزلمشدر

مثلا دم قان . اب پدر . اخ برادر . بن

اوغل . ید ال لغتلینک اصللری دمو ابو اخو

بنو یدی در

س . عربی اسماء بناجه قاچ قسمدر

ج . ایکی مجرد و مزید فیه

○✻ مجرد اسملر ✻○

- س . مجرد اسملر قنغیلر در
ج . ایچنده حرف زائد بولنمیان اسملر در
س . مجرد اسملر نهایت قاج حرفلو اوله بیلور
ج . نهایت بش حرفلو مثلا
عقل ثلاثی مجرددر یعنی اوز اوج حرفلو در
درهم رباعی مجرد در « « درت « «
سفرجل خماسی مجرد در « « بش « «

○✻ مزید فیه اسملر ✻○

- س . مزید فیه اسملر قنغیلر در
ج . ایچنده حرف زائد بولنان اسملر درکه بوکیلر
نهایت یدی حرفلو اوله بیلور مثلا
زمان ثلاثی مزید فیه در چونکه اصلی زمن در (ا) زائددر
تزلزل رباعی مزید فیه در « « زلزل « (ت) « «
محاربه ثلاثی مزید فیه در « « حرب « (م) « «
استنطاق ثلاثی مزید فیه در « « نطق « (است) « «
س . کلمه نك اوز حرفلر نندن هر برینه نه تعبیر اولنور

(۱۲۲)

ج . برنجیسنه فاء الفعل ایکنجیسنه عین الفعل اوچنجیسنه
لام الفعل تعیر اولنور

— زائد حرفلر —

س . کلمات عربیهده اکثریا زائد اولان حرفلر قغیلر در
ج . ا و ه ی م ن ت و بعضاً س حرفلر

تطبیقات

زیرده کی کلماتدن قغیلری مجرد و قغیلری مزید فیه و
قغنی حرفلری زائد ایسه طلبه دیملیدر
اخبار ، تشریف ، حروف ، صفر ، مداخله ،
نزول ، محروم ، سلام ، محبت ، مضرت ،
استملاک ، شمس ، عرفان ، مدافعه

﴿ فصل ثانی ﴾

— کیفیت —

س . کیفیتدن مقصد ندر
ج . اسمک مذکر و یا مؤنث اولسیدر

(۱۲۳)

- س . عربیده مؤنث قاچ نوعدر
ج . ایکی نوعدر حقیقی و اعتباری
س . مؤنث حقیقی اولانلر قغیلر در
ج . معالرنندن دیشی مخلوقات آ کلاشیلان کلهلر در
مثلا (بنت) قیز ، (والده) آنا ، (جدده) ننه ،
(ناقه) دیشی دوه دیمکدر و بوکلهلر مؤنث حقیقی در
س . مؤنث اعتباری اولانلر قغیلر در
ج . معالرنندن دیشی بر مخلوق آ کلاشلمیوب سبیسز
مؤنث صاییلان کلهلر در
مثلا جنت لقمه شربت مؤنث اعتباریدرلر

❖ مؤنث اعتباری ❖

- س . مؤنث اعتباری اولانلر اکثریانه ایله بیلنور
ج . علامته
س . مؤنث اعتبارینک علامتی ندر
ج . آخر کلمهده بولنمق شرطیه (ت) و (ه) و الف
مقصوره در
مثلا مملکت ثروت محکمه محاربه کبرا
عظما شوری مؤنث اعتباریدرلر

(۱۲۴)

س . بوعلامتلك ديكر شرطى ندر

ج . اصلى اوليوب زائد اولميدرلر

بو حسابجه بيت وقت سكوت عصا و سائر .
بو كجى كلمات مؤنث دكلدرلر

تطبقات

زيرده كى كلمه لردن مؤنث اولانلرى آيرملى و آيردقدنصكره
حقيقى ويا اعتبارى اولدقلىرى بيان ايتملى
عمه خاله ، حفيده قيز طورون ، حديقه باغچه ، مسرت
سونج ، مصلحت ايش ، موت اولوم ، ساكت صوص ،
بنت قيز ، نبات سبزه ، فوت اولمك

آتى الذكر كلمه لرك دخى مؤنث ايدلمسى

معلم خواجه ؛ متصرف صاحب ، وارث ميراثخور ،
نجيب اصلزاده ، حامل طاشيان ، شاعر شعر يابان ،
فلان ، مرحوم ، والد پدر

﴿ فصل ناک ﴾

﴿ کمیت ﴾

- س . عربیده کینک قاج درجه سی وار در
ج . اوج درجه سی وار در شویله که برنجیسی مفرد
ایکنجیسی تئیه . اوچنجیسی ایسه جمع در

﴿ تئیه ﴾

- س . تئیه نقدر کوستر
ج . بر جنس شیدن ایکی دانه کوستر
مثلا شجر آجاج شجرین ایکی آجاج دیمکدر
س . تئیه نصل یاپیلور
ج . آخر کله به ماقبلی اوستونلی اولمق اوزره (ین) و
یاخود (ان) علاوه سیله مثلا

ساحل	قی	ساحلین	ساحلان	ایکی قی
متصرف	صاحب	متصرفین	متصرفان	ایکی صاحب
حس	بشده بر	حسین	حسان	بشده ایکی

﴿ تبدلات ﴾

س . های موقوفه ایله منتهی اولانلره تنبیهده نه حال
واقع اولور

ج . (ه) (ت) یه تبدیل اولنور

نسخه   نسختین   نسختان

سفینه   سفینتین   سفینتان

تطبیقات

آتی الذکر کلماتک تنبیه ایدلمسی

طرف ، منزل او ، جهت ، صحیفه ، ثلث اوج پایده بر ،
ضمه اوتره ، شرط ، بلده شهر ، سدس آلتیده بر ،
فقره ، شریک اورتاق ، وارث ، مرقوم ، دولت ، جمله

﴿ جمع ﴾

س . عربیده جمع نقدر کوستر

ج . ایکیدن زیاده کوستر مثلا مأمورین سفائن

عربی جمعدرلر و ایکیدن زیاده مأمورلر و سفینهلر دیمکدر

س . عربیده قاج نوع جمع وار

(۱۲۷)

ج . اوج نوع شویله که اولاً جمع مذکر سالم
ثانیاً جمع مؤنث سالم ثالثاً جمع مکسر

﴿ جمع مذکر سالم ﴾

س . جمع مذکر سالمندن مقصد ندر
ج . مذکر لره مخصوص اولان و مفردك شكلی بوزلیان جمعدر
س . جمع مذکر سالم نصل یلییلور
ج . کلمه نك نهایتنه ماقبلی اسره لی (ین) و یا خود اوتره لی
(ون) علاوه سیله مثلاً

مسلم ارکک مسلمان مسلمین مسلمون ارکک مسلمانلر

مجروح « یاره لو مجروحین مجروحون » یاره لولر

س . مذکر لرك جمله سی بویله جه جعلنه بیلور می

ج . خیر ناطق اولانلر انجق بویله جه جعلنه بیلور

بو تقدیر جه مکتوب مکتوبین رأس رأسین دینلمز

مع ذلك (سنه) لفظك جمعی بستون شاذ اوله رق (سنین)

وارد اولمشر

تطبیقات

آتی الذکر کلمه لرك قابل ایسه بالاده کی قاعده اوزره جمع ایدلمسی

نبی پیغمبر ، کتاب ، مدرس ، خواجہ ، طابع باسان ،
 اسد آرسلان ، قاری اوقویان ، طیر قوش ، محبوس
 حبس اولتان ، مشہور ، سامع ، دکلیان ، مصلح
 بارشدریان ، مجرم قباحتلو ، جاموس مانده ،
 بنت قیز

﴿ جمع مؤنث سالم ﴾

س . جمع مؤنث سالمند مقصد ندر
 ج . مؤنثله مخصوص اولان ومفردك شكلی بوزلیان
 جمعدر

س . جمع مؤنث سالم نصل یاییلور
 ج . مفردك آخرنده مؤنث علامتی وار ایسه آنی
 قالدیره رق بعده نهایتنه (ات) علاوہ سیله
 مثلا

مسلمه	مسلمان	برقادین	مسلمات	مسلمان	قادینلر
ثمره	میوه		ثمرات	میوهلر	
علامت	نشانه		علامات	نشانهلر	

س . شاید کلمه (ات) ایله منتهی اولور ایسه نه حال واقع اولور
 ج . (ت) حذف اولتور (ا) دخی واوه تبدیل ایدیلولر

(۱۲۹)

مثلا صلوات دعا صلوات دعائر
برات فرمان بروات فرمانلر

س. مذکرلردن (ات) ایله جمعنان وارمیدر

ج. واردر مثلا

غلط یاگلش غلطات یاگلشردیمکدر
تقصیر قصور تقصیرات قصورلر ،
استرحام یالوار استرحامات یالوارلر ،

تطبیقات

آتی الذکر کله لرك بالاده کی اصول اوزره جمع ایلمسی
شکایت ، بنت ، ادات ، آلت ، معجزه کرامت ،
خطوه آدیم ، حیوان ، ذات ، تعریف ، حاجت ،
عباره سوز ، زکات صدقه ، حضرت ، تسلیم ، اراده ،
عادت ، خدمت ، ثمره ، غایت صوک

جمع مکسر

س. جمع مکسردن مقصد ندر
ج. مفردک شکلی کندی حالته قلمیوب کونا کون

(۱۳۰)

مثلا مأمور مأمورین محصول محصولات

دیرسهك مفردك شكلی بوزلمش اولمز ایمدی بو

کییلره جمع سالم دینور

فاما انسان ناس عدو اعدا دیرسهك مفردك شكلی

بك چوق بوزلمش اولور ایمدی بو کییلره جمع مکسر دینور

س. جمع مکسر یالکیز مذکر لردنمی کلور

ج. خیر هم مذکر و همده مؤنثلردن کلور

س. جمع مکسرک قاعدهسی ندر

ج. بونک قاعده مخصوصهسی بوقدر آرو آرو بلله مک

لازمدر فقط بر طرزده جمع اولانلر کومه کومه طوبلانیهیلور

شویله که

— ثلاثی مجرد —

اولا « فعل » وزنده اولانلر اکثریا « فُعلول »

اوزره جمعانور مثلا

حرف یازی حروف . امر ایش امور

سم زهر سموم . قبر مزار قبور

[تطبیقات]

طلبه افندیلر آتی الذکر کلماتی بالادهکی وزن اوزره جمع

ایتمیلدرلر

(۱۳۱)

حرب جنك ، طير قوش ، شمس كونش ، حد سنور ،
بيت او ، نقد پاره ، طبل داول ، قيد باغ ، غم درد
قساوت ، سيف قليج

ويا « أفعال » وزنى اوزره مثلا
لون رنگ الوان . شئ نسنه اشياء

[تطبیقات]

وقت ، سهم حصه ، دور زمان ، عصر يوز سنه
قوم ، لفظ ، وصف ، شكل ، وزن طارتی ،
نوع ، فرد تك ، غير ديكر

ثانياً « فَعَل » وزنده اولاندر غالباً « أفعال » وزنى
اوزره جعلنورلر مثلا

سبب اسباب . مرض علت امراض

[تطبیقات]

فلك ، لقب ، سلف برندن اول اولان ، خلف برينك
يرينه كلان ، ولد ، خير ، بدل ، شجر آجاج ،
ثمر ميوه ، مثل تمثيل مصال ، ثمن بها ، كدر ،
غم قيون ، عمل ايش

(۱۳۲)

ثالثاً « فعل » وزننده اولانلر اکثراً « أفعال » وزنی
اوزره جملنورلر مثلاً

فکر افکار سر اسرار

[تطبیقات]

جنس ، قسم ، صنف ، ذهن ، طفل چوجوق ،
شعر کلام موزون ، ملح طوز ، مثل مانند ، عید بیرام

رابعاً « فُعل » وزننده اولانلر غالباً « أفعال » وزنی
اوزره جملنورلر مثلاً

ترك اترك خلق اخلاق

[تطبیقات]

عشر اوندهلق ، جزء قسم ، حکم ، کرد ، ملك ،
قوت يك ، عذربهانہ ، قطر یان ، ثلث ، نور

— ثلاثی مزید فیه —

[رباعی]

اولاً « فَعْلَه » وزننده اولانلر غالباً « فعال » وزنی
اوزره جملنورلر مثلاً

(۱۳۳)

بلده شهر بلاد ، خیمه چادر خیام

[تطبیقات]

جبهه آلت ، جنت ، قلعه ، کره دفعه ، مره دفعه

ثانیاً « فعله » وزننده اولانلر غالباً « فَعَلَ » وزنی

اوزره جمعلورلر مثلاً

جمله عباره جمله ، نقطه نقطه

[تطبیقات]

سنت عادت ، قله ، صورت طرز ، رتبه پایه ،

تحفه هدیه ، حجت سند اثبات ، نسخه

ثالثاً « فعله » وزننده اولانلر غالباً « فَعَلَ » وزننده

جمعلورلر مثلاً

ملت ملل ، حرفت صنعت حرف

[تطبیقات]

نعمت ایولک ، قصه حکایه ، عبرت مثال ، فرقه

طاقم ، همت جهد غیرت ، حکمت سبب عقل ،

سیرت طبیعت ، شیمه خوی ، علت ، حصه

پای ، حیله

(۱۳۴)

رابعاً « فَعَالٍ » وزنندہ اولاندر غالباً « أَفْعَلِہ » وزنی
اوزرہ جمعنورلر مثلاً
زمان ازمَنہ جواب اجوبہ

[تطبیقات]

طعام یمک ، شراب ایچکی ، مکان یر ، متاع مال

خامساً « فَعَالٍ » وزنندہ اولاندر دخی غالباً اول وزن
اوزرہ جمعنورلر مثلاً
لباس البسہ سلاح اسلحہ

[تطبیقات]

مثال اورنک ، لسان ، زمام یولار

سابعاً « فَاعِلٍ » وزنندہ اولاندر یا « فَوَاعِلِہ » وزنی
اوزرہ جمعنورلر مثلاً
ساحل قبی سواحل ، جانب یان جوانب

[تطبیقات]

جامع ، شاهد ، تابع ، فارس آتلو ، قالبی ، عامل

(۱۳۵)

یا «فُعَالَ» وزنی اوزره مثلا
جاهل جهال ، کاتب کتاب

[تطبیقات]

عاشق ، حاکم ، زارع اکینجی ، حاضر ، طالب ایستیان ،
ساکن ، تاجر بازرگان ، ناظر

یا «فَعَلَه» وزنی اوزره مثلا
کاتب کتبه ، تابع تبعه

[تطبیقات]

طالب ، وارث ، ساکن ، سائل دینچی ،
ظالم ، ماهر اوستا

یا «فُعَلَا» وزنی اوزره جمعنور مثلا
عاقل عقلو عقلا ، جاهل نادان جهلا

[تطبیقات]

شاعر موزون کلام سویلیان ، فاضل اهل فضل وهتر ، عالم

ویاخود «والی» کبی «ی» ایله منتهی اولانلر
«وُلاَة» کبی جمعنورلر

[تطبیقات]

قاضی ، عاصی ، راوی روایت ایدن ، باغی زوربا ،
طاغی طغیان ایدن ، غازی ، داعی غایت فراستلی ،

ثامناً « فَعِيل » وزننده اولانلر یا « فُعْلا » اوزره
جملنور مثلا

فقیر فقرا ، سفیر ایلچی سفرا

[تطبیقات]

شهید حق یولنه مقتول اولان ، کبیر ، ضعیف ، خیث خائن ،
حکیم اهل حکمت ، قدیم اسکی ، امین ناظر ، وزیر ، رفیق

یا « فَعَال » اوزره مثلا

کبیر بیوک کبَار ، صغیر کوچک صغار

[تطبیقات]

عظیم بیوک ، فحیم شانی اولو ، کریم اصالتاو ،
ملیح کوزل

(۱۳۷)

یا « اَفْعَلَا » اوزره مثلا

قريب يقين اقرباً ، حبيب دوست احبا

[تطبیقات]

نبی پیغمبر ، صدیق صادق دوست ، طیب حکیم ،
ولی ، خلیل دوست ، قوی قوتلو

یا « اَفْعَال » اوزره مثلا

یتیم ایتم ، یمین ایمان

[تطبیقات]

یر کوتو ، قرین آرقداش ، شریف معتبر

یاخود « اَفْعَلَه » اوزره جملنور مثلا

دلیل اثبات ادله ، عزیز اولو اعزّه

[تطبیقات]

جلیل اولو ، ذلیل خوار

مَا « فَعَلَى » وزننده اولاندر « فَعَالَى » اوزره

جملنور مثلا

(۱۳۸)

فتویٰ فقیہ جوابی فتاویٰ ، دعویٰ دماوی
فحوی مآل فحاوی

عاشرآ « مَفْعَل » وزنندہ اولاندر « مَفَاعِل » وژنی
اوزره جملنورلر مثلا
مکتب مکاتب ، مذهب مذاہب

[تطبیقات]

مقصد مرام ، مطبخ آشخانہ ، مرکب ، محبس
حبسخانہ ، مسلک طریق ، مبلغ آچہنک مقداری ،
مخزن ، مصدر ، معنی ، منبع پیکار ، معدن

حادی عشر « مَفْعَل » وزنندہ اولاندر دخی اویلهجه
در مثلا
موسم مواسم ، مجلس مجالس

[تطبیقات]

منزل قوناق ، موقف طوراق ، مطلع بر شینک چیقدینی
یری ، مشرق شرق ، موکب آلائی ، موضع یر ،
مولد طوغش محلی ، موقع یر ، مسجد جامع

(۱۳۹)

ثانی عشر « أَفْعَلَ » وزننده اولانلر « أَفَاعِلِ » اوزره
جملنور مثلاً

افعی انکرك بیلانی افاعی

تطبیقات

اصغر اک کوچک ، ادنی زیاده دنی ، اعلی زیاده یوکسک ،
اسفل اک سفیل ، اکرم زیاده کریم ، افضل زیاده فاضل

ثلاثی مزید فیه

(خماسی)

اولا « فاعله » وزننده اولانلر « فَوَاعِلِ » اوزره
جملنور مثلاً

لازمه لوازم ، فائده فوائد

تطبیقات

ناحیه طرف سمت ، عاطفت مرحمت ، عاقبت ، رابطه
باغ ، حادثه وقوعات ، حاشیه کنار ، غائله بلا ،
ناصیه آلن ، قاعده ، بادیه چول ، قائمه
ورقه نقدیه ، طائفه طاقم

(۱۴۰)

« ماده » کبی عین الفعلی ایله لام الفعلی متجانس اولان کلماتک
جمی « مواد » کبی اولور

[تطبیقات]

دابه بنک حیوانی ، حاسه طویفوق ، خاصه خاصیت ، عامه

ثانیاً « مفعال » وزننده اولانلر « مفاعیل » اوزره
جعلنور مثلاً
مفتاح آناختار مفتاح ، مقدار اولچی مقادیر

[تطبیقات]

مهماز . ماهموز . مزاراق . مصباح قندیل

ثالثاً « مفعله » وزننده اولانلر « مفاعیل » وزنی
اوزره جعلنور مثلاً
مدرسه مکتب مدارس ، مصلحت ایش مصالح

[تطبیقات]

مرتبه پایه ، مملکت ، محکمه ، مزبله چوبلک ، منفعت
فائده ، مقبره مزارلق ، مطبعه ، مسئله ، مهلکه
تهلکه . مشغله ایش کوچ ، میمنت برکت

رابعاً « مفعله » وزننده اولانلر دخی اولوجهله
 جمعنورلر مثلاً

معرفت معارف ، موعظه نصیحت مواعظ

تطبیقات

محدث مدحه سبب اولان طبیعت ، موهبه عطیه . معصیت
 زوربالق ، مرثیه اولی دستانی ، معیشت کچمه ،

سادساً « تفعیل » وزننده اولانلر « تفاعیل » وزنی اوزره
 جمعنور مثلاً

تدبیر چاره تدابیر ، تکلیف تکالیف

تطبیقات

تقریر انها ، تبشیر مژده ، ترکیب ، تصنیف تألیف
 اولنان کتاب ، تصویر ، تفسیر شرح

سابعاً « فعیله » وزننده اولانلر یا « فاعل » وزنی
 اوزره جمعنور مثلاً

جزیره آطه جزائر ، وظیفه وظائف

تطبیقات

عجیبه تعجب اولنان شی ، خزینه ، صحیفه یوز ، دینه

(۱۴۲)

کومیلو خزینه ، قطیفه ، نصیحت ، قبیله ، عشرت ،
مدیحه مدح ، طبیعت ، سفینه کمی

و یاخود « فعلا » اوزره جعلنور مثلا
هدیه هدایا ، بلیه بلا بلایا
تطبیقات

رعیه زبردست ، سجه طبیعت ، عطیه بخشش ،
مزیه فضیلت ، قضیه مسئله

ثامناً « فعلان » وزنده اولانلر « فعالین » اوزره
جعلنور مثلا
شیطان شیطین ، میدان میادین

تاسعا « فعلان » وزنده اولانلر دخی اویله جه
جعلنور مثلا

قربان قرابین

تطبیقات

رهبان کشیش پاپاس ، برهان دلیل

---

(۱۴۳)

عاشراً « فاعول » وزنده اولانلر « فواعیل » اوزره
جملنور مثلا

قانون قوانین ، جاموس مانده جوامیس

[تطبیقات]

جاسوس چاشود ، ناموس اصول ، حانوت دکان

حادی عشر « مفعول » وزنده اولانلر « مفاعیل »
اوزره جملنورلر مثلا

[تطبیقات]

مشهور مشاهیر ، مکتوب مکاتیب

مخدوم بیوک آدم اوغلی ، محبوب سوکیلی ، مجنون دیوانه ،
موعود وعد ، مولود طوغمش

— ❖ رباعی مجرد ❖ —

اولا رباعی مجرد اولانلر اکثریا « فَعَالِلْ » اوزره
جملنورلر مثلا

جوهر جواهر ، عنصر عناصر

[تطبیقات]

بندر لیان . فرسخ ۷۵۰۰ ذراع طولنده مسافه . کوکب
عسکر ، عقرب ، درهم

مفرد و یا جمعاری بالاده کی وزنله مطابق اولمیان

کلمات

کتاب	کتب .	طریق	یول	طرق
اهل	ساکن	اهالی .	ارض	ارضی
امر	بیورق	اوامر .	لیل	لیالی
ضمیر	ضمائر .	دلیل	برهان	دلایل
شعار	نشانه	شعائر .	صبی	صبیان
اخ	برادر	اخوان .	سوه	مساوی
واسطه	آلت	وسائط .	واقعه	وقائع
صحرا	اووه	صحاری .	مصیبت	مصائب
علامت	نشانه	علام .	ملک	فرشته ملائک ، ملائکه
رجل	اولو آدم	رجال .	دولت	حکومت
انمله	پرمق اوجی انامل	انسان .	بشر	ناس
شاهد	کواه	شهود .	قریه	قرا

(۱۴۵)

س .	بر اسم عربی ایکی دفعه جمعنه بیلورمی		
ج .	اوت جمعنه بیلور واولخالده آکا جمع الجمع دینور مثلا		
حرف	یازی	حروف	حروفات
دین	بورج	دیون	دیونات
ید	ال	ایدی	ایادی
مکان	یر	امکنه	اماکن
حادثه	واقعه	حوادث	حوادثات
اسم	آد	اسما	اسامی

— اختصار مهم —

جمع مکسر لرك کافهسی (کل جمع مکسر مؤنث) فحواسنجه
مؤنث اعتبار اولنور ایمدی موصوف جمع مکسر اولوب اصول
فارسی اوزره صفتدن مقدم بولندقدده صفتک دخی آکا اویهرق
مؤنث اولسی اقتضا ایدر
مثلا کتب نفیس دینمز کتب نفیسه دینمیلدر
اطبای مشهور » اطبای مشهوره »

[تطبیقات]

آتی الذکر ترکیب وصفیلرک اصول فارسی به افرایله
مطابقت اصولنک اجرایی

قدیم ازمہ ، مہم امور ، مستعجل مصالح ، مرقوم
 اہالی ، عزیز اوقات ، ملی مکاتب ، اجنبی دول

— ❦ اضافت ❦ —

س . لسان عربیدہ اضافت نوجہ اوزرہ اولور
 ج . مضاف مقدم مضاف الیہ ایسہ مؤخر وضع اولنور و
 مضاف الیہ اکثریا (ال) ویریلور مثلا

رب العالمین	مخلوقاتک مولاسی
عبدالرحمن	رحمانک قولی
ولی انعم	نعمتک صاحبی
ابوبکر	بکرک باباسی

تطبیقات

اصول ترکیدہ اولان زبردہ کی ترکیبک اصول عربیہ
 چویرلسی
 ارض و سما خالق ، اللہک رسولی ، سلطانک سلطانی ،
 شرف صاحبی (ذی) ، حرارت میزانی ، شعرانک رئیس ،
 دینک شرفی ، اللہک کلامی ، شان صاحبی ، مؤمنک امیری

﴿ اسم تصغیر ﴾

س. عربیہ اسماء نصل تصغیر ایڈیلور

ج. فَعِيلٌ وزنی اوزره مثلاً

عبد قول عُبَيْدٌ قَوْلُجْفَرٍ ، حسن کوزل حُسَيْنٌ
کوزلجک

﴿ فصل ثانی ﴾

صفات

س. صفات عربیہ قاچ نوعدر

ج. درت نوع شویله که اولاً اسم منسوب ثانیاً

وصف ترکیبی ثالثاً اسماء عدد رابعاً فرع فعل

— اسم منسوب —

- س. عربیده اسم منسوب نصل یابیلور
 ج. کلمه نك نهایته تشدیدلی و اوکی اسره لی بر (ی) علاوه سیله
 مثلا حلب حلبی ، حلبلی دیمکدر
 عثمان عثمانی ، عثمانلی »
 بحر بحری ، دکره منسوب »

وقوعات

- س. کلمه نك نهایتنده (ت) و (ه) بولنور ایسه نه حال
 واقع اولور
 ج. اگر زائد ایسه قالدیریلنور مثلا
 مکه مکی مکلی دیمکدر
 اخوت قرنداشلق اخوی قرنداشلقه منسوب »
 طبیعت طبیعی طبیعتجه »
 فقط (ت) دن اول (ا) بولنورسه (ت) سناقط اولنر مثلا
 ذات ذاتی ، حیات حیاتی
 س. عربی اولمیان و های رسمیه ایله منتهی اولان کلمات
 نوجه اوزره اسم منسوب اولورلر

ج . هالری واوه تبدیل وبعده یاه نسبت علاوه ایدلمکله
 مثلا کفه کفوی کفهلی دیمکدر
 ادرنه ادرنوی ادرنهلی »

بعض کلمه لر واردرکه آنلرده یاه نسبتدن اول (ان) آرتیرلمشدر
 مثلا روح روحانی ، رب ربانی
 جسم جسمانی ، نور نورانی
 ظلم ظلمانی ، فوق فوقانی

س . جمعدن منسوب یاییله بیلورمی
 ج . خیر یاییله مز بوتقدیرجه ناس ناسی ملک
 حللی دینیه میوب انسانی وملی دیمک لازمدر
 س . اسم منسوبی مصدریته نقل ایچون نه ایتک کر کدر
 ج . نهایتنه بر (ت) علاوه ایتک کر کدر مثلا
 مدنی مدنیت ، اسلامی اسلامیت

تطبیقات

آتی الذکر کلماتک منسوب ایدلمسی
 سلطان ، ملت ، بیت ، مجید ، شتاء قیش ، موصل ،
 بیضه یامورطه ، عادت ، خارج ، قلبه ، نبات ، مدینه
 شهر ، ماء صو ، تجارت ، بوسنه ، عینتاب ، آنقره »

— وصفت ترکیبی —

س . عربیده وصف ترکیبی نوجه اوزره اولور
ج . صفت اولان براسمی اصول عربیه اوزره دیگر
بر اسمه مضاف قلمقاه مثلا

صغیر السن کوچک یاشلی ، فقیر الحال فقیر حاللی
صادق المقال طوغری سوزلی ، شفیق البال قلبی شفقتلی

تطبیقات

آتی الذکر کله لک اصول عربیه اوزره افاده سی

احسانی کثیر ، شانی جلیل ، طبعی کریم ، خاطرری مرعی ،
شهادتی مقبول ، اقرانه فائق ، قامتی قیصه (قصیر) ،
فهمی سریع ، هضمی بطی ، خوایلری (شیم) کوزل
(جمیل) ، صوتی کریمه ، قامتی طویل ، مزاجی حدید .

— اسماء عدد —

— اعداد اصلية —

آحاد

واحد ياخود احد ١ اثنين ٢ ثلثه ٣ اربعة ٤ خمسة ٥
سته ٦ سبعة ٧ ثمانية ٨ تسعة ٩

عشرات

عشر ١٠ عشرين ٢٠ ثلثين ٣٠ اربعين ٤٠
خمسین ٥٠ ستين ٦٠ سبعين ٧٠ ثمانين ٨٠
تسعين ٩٠

مآت

مائة مئة ١٠٠ مائتين ٢٠٠ الى آخره

الوف

الف ١٠٠٠ الفين ٢٠٠٠ الى آخره

﴿ اعداد وصفیه ﴾

اول یاخود حادی برنجی ، ثانی ایکنجی ، ثالث ،
 اوچنجی ، رابع دردنجی ، خامس بشنجی ،
 سادس التجی ، سابع یدنجی ، ثامن سکزنجی ،
 تاسع طقوزنجی ، عاشر اونجی

﴿ اعداد کسریه ﴾

ثلث اوچده بر ربع درتده بر خمس بشده بر
 سدس آلتیده بر سبع یدیده بر ثمن سکزده بر
 تسع طقوزده بر عشر اونده بر

تطبیقات

آئیده کی اسماء عددک عربی به نقل و ترجمه سی
 آلتیده بر ، طقوزنجی کتاب ، اوچ آیلر ، محصولک
 اونده بری ، اوچ شرط ، آلتی دولت ، آلتنجی ماده ،
 التی ویرکو (رسم) ، آلتیده بر حصه ، بش مبارک و قتلر .

فرع فعل حقیقه مصدر فصلنده بحث ایدیه جکدر

﴿ فصل ثالث ﴾

کِنایات

س . کنایات عربیہ لسان عثمانیہ مستعملیدر

ج . خیر آنجق بعضیلری ترکیب عربیہ اوله رق مستعملدر

شویله که ضمیر لردن (ه) مفرد مذکر (ها) مفرد مؤنث

(ها) تنیہ (هم) جمع مذکر ایچون مستعملدر مثلاً

بَعْدَ وَفَاتِهِ كُنْدُوا يَا أُنْكَ (مذکر) وفاتندن صکره دیمکدر

» » » (مؤنث) » » »

» » » (تثنیه) آنلرک (تثنیه) » » »

» » » (جمع) » » »

﴿ فصل رابع ﴾

﴿ شبه فعل ﴾

- س . عربی شبه فعللر قاج قسم درلر
- ج . ایکی قسم شویله که بری مصدر و دیکری فرع فعل

❖ مصدر ❖

س . عربیده مصدر لر قاچ قسمدر
ج . اساساً ایکی قسمدر بری مجرد و دیگری مزید فیه

❖ مصدر مجرد ❖

س . مصدر مجرددن مقصد ندر
ج . معنایه دلالت ایدر حروف زائده سی اولیان مصدر در
مثلاً (نظر) باقق (دخل) کیرمک کله لری مصدر مجرد
در لر چونکه حروف زائده لری یوقدر
مع ذلك (نظارت) باقق (دخول) کیرمک کله لری دخی مصدر
مجرد در لر چونکه اگرچه حروف زائده لری وار ایسه ده
بونلر اصللرینک معناسنی تبدیل ایتمش دکدر لر نته کیم اصللری
اولان بالاده کی (نظر) و (دخل) کله لری دخی عینی معناده در

❖ مصدر مزید فیه ❖

س . مصدر مزید فیه دن مقصد ندر
ج . معنایه دلالت ایدر حروف زائده سی بولنان مصدر در
مثلاً (مضاریه) بربرینه اورمق (استمداد) یارم ایستمک

کلمه لری مزید فیه درلر چونکه اصللری اولان (ضرب) لفظی یالکز اورمق (مدد) یالکز یاردم دیمکدر

س . مصدر مجرد قاج نوعدر
ج . ایکی نوع بری مصدر ثلاثی مجرد و دیگری مصدر رباعی مجرد

— مصدر ثلاثی مجرد —

س . ثلاثی مجرد مصدرلر قنغیلدر
ج . صرف اوج حرفلو اولان و یا خود درت بش آلتی حرفلو اولسه لر بیله ینه اصللری اوج حرفدن عبارت اولان و زائد حرفلری معنایه دلالت ایتمیان مصدرلر در
س . ثلاثی مجرد مصدرلرینک قاج وزن و یا صورتی وار در

ج . باشلوجه یکریمی بش	شوایله که	
مصدر ثلاثی مجرد ماده اصلیه	مصدر ثلاثی مجرد ماده اصلیه	
قَتَلَ	ذَهَابٌ	...
فَسَقَ	سُؤَالَ	...
شَغَلَ	عَزَيْمَتٌ	...
	ذَهَبٌ	
	سُؤَالَ	
	عَزَمَ	

غفر	غُفْرَان	...	طَلَب
حرم	حَرْمَان	...	صَغْر
هیچ	هِیْجَان	رحم	رَحْمَت
صحب	صَحَابَت	نصر	نَصْرَت
عبد	عِبَادَت	عصم	عِصْمَت
ضرر	ضَرُورَت	دعو	دَعْوَى
سهل	سُهولَت	بشر	بُشْرَى
پیت	بیتوتت	غلب	غَلْبَه
کره	کَرَاهِیْت	قبل	قَبُول
		دخل	دُخُول

— مصدر رباعی مجرد —

س . رباعی مجرد مصدر لر قنغیلر در
 ج . اصللری درت حرفلو اولان و حروف زائده لری
 ایسه معنایه دلالت ایتمیان مصدر لر در
 س . رباعی مجرد مصدر لرك قاج وزن ویا صورتی وار در

(۱۵۷)

ج . یالکز بر وزنی وار که اولدخی زبرده کی در

مصدر رباعی مجرد ماده اصلیه

زلزل

زلزله

تطبیقات

آتی الذکر مصدر لرك یوقاروده کی ثلاثی ورباعی مجرد
وزنریله شفاهاً قارشولشدیرلمسی و ماده اصلیه لرینک کوسترلمسی

قرار لزوم خدمت وقوع دبدبه شفقت مرور

محبت سلامت بحران عنایت خلیجان شکوی

ورود ذلت سفاهت وقایت حمله خشونت

یتوتت ولایت وسوسه عذوبت طعنه

غربت شعشه شوری

— مصدر میمی —

س . مصدر میمیدن مقصد ندر

ج . ابتداسنده میم زائده بولنان مصدر در

مثلاً مطلب مقصد

س . مصدر میمی نوجه اوزره یاییلور

ج . « مَفْعَلٌ » وزنی اوزره یعنی مادۀ اصلیه نك ابتداسنه
اوستونلی بر میم وایکنجی حرفه فتحه علاوه سیله مثلا

قدم کلک مقدم کلش

صرف خرج ایتمک مَصْرَفٌ خرج ایتمکک
غالباً مصدر میمی نهایتنه (ت) ویا (ه) علاوه اولتور مثلاً
رحم اسرکمک مرحمت اسرکمکک

[تطبیقات]

آتی الذکر مصدرلرک میمی به نقل ایدلسی
حب سومک ، ذهاب کتمک ، ضرر ، حمد ثنا ،
سعادت خوشخال اولوق ، نفع فائده ، قدرت ، ذلت
خوارلق ، قصد ، سرور سونج

— مصدر ثلاثی مجرددن مشتقات —

— اسم مکان —

س . عربیده اسم مکان نصل یابیلور

ج . اکثراً « مَفْعَل » وزنی اوزره یعنی مادهٔ اصلیه نك
 ابتداسنه اوستونلی بر میم وایکنجی حرفه فتحه علاوه سیله مثلا
 طبیح پشورمک مَطْبَخْ پشورمکه مخصوص محل آتخانه
 دفن کومک مَدْفَنْ کومکه مخصوص محل مزار
 بعضاً آخر کلمه یه برده (ه) علاوه اولنور مثلا
 طبع باصمق مَطْبَعَه باصمغه مخصوص محل بصمه خانه
 حفظ صاقلامق مَحْفَظَه صاقلامغه مخصوص محل قاب

س . اسم مکانلرک عین الفعلی دائماً فتحه ایله می اوقونور
 ج . بعضلر وار که کسره ایله اوقونور خصوصاً فاء الفعلی
 و اولی اولانلر مثلا

ولادت طوغمه مَوْلِدْ طوغدینی محل
 زول قونمق مَنَزَلْ قونمه محلی قوناق

[تطبیقات]

آتی الذکر کلماتک اسم مکان ایدلمسی

نظارت باقق ، بدأ باشلامق ، رکوب بنمک ،
 وضع قویمق ، قبر مزار ، دخول ،
 ورود یتشمک ، خروج طیشاری چیقمق ،
 قبر مزار ، سکننا اوطورمق

اسم آلت

س . عربیده اسم آلت فصل یابیلور
ج . « مَفْعَل » وزنی موجبجه یعنی ماده اصلیه نک
ابتداسنه اسره لی بر میم وایکنجی حرفه بر فتحه علاوه سیله

مثلا نقب دلك مَنقَب دلك آلتی

سطر چیزکی مَسْطَرَّ چیزکی چکمک آلتی

فقط غالباً عین الفعلندن صکره فضله اوله رق بر (ا)
یاخود آخر کله به بر (ه) علاوه اولنور مثلا

فتح آجق مَفْتاح آجق آلتی آناختار

شرب ایچمک مِشْرَبَه ایچمک آلتی ماشرا به

تطبیقات

آتی الذکر کلماتدن اسم آلت یابلمسی

شعله ضیا ، قیاس اولچمک ، قرض کسمک ، کیل
اولچمک ، کنس سپوره مک ، همزه دورتمک ، عیار

— ﴿ فرع فعل ﴾ —

س . مصدر دن مشتق اولان عربی فرع فعلدر قدر در
ج . بشدر اولاً اسم فاعل ثانیاً اسم مفعول
ثالثاً صفت مشبهه رابعاً اسم تفضیل خامساً مبالغه فاعل

— ﴿ اسم فاعل ﴾ —

س . عربیده اسم فاعل نصل یاییلور
ج . اکر کله ثلاثی مجرد ایسه « فاعل » وزنی موجبجه
یعنی ماده اصلیه نك برنجی حرفندن صکره بر (ا) و ایکنجی
حرفنه کسره علاوه سیله یاییلور مثلاً

خلاق	یار آتمق	خالق	یار اداان
نظارت	باقق	ناظر	باقان

تطبیقات

آتی الذکر کلمه لردن اسم فاعل یاپلمسی
شهادت ، کتب یازمق ، قتل اولدرمک ، جرح

(۱۶۲)

يارملق . جريان آقق . وصول يتشمك . رغبت
ايستمك ، لزوم . علم ، سرقت چالمق

اسم مفعول

س . عربیده اسم مفعول نصل یاپیلور
ج . اگر کلمه ثلاثی مجرد ایسه « مفعول » وزنی اوزره
یعنی مادهء اصلیه نك ابتداسنه اوستونلی میم وایکنجی حرفدن
صکره ماقبلی اوتره لی بر واو علاوه سیله یاپیلور مثلا

خلق	پاراتمق	مخلوق	یارادلش
نظارت	باقق	منظور	باقلمش

س . لسان عربیده لازمندن اسم مفعول کلورمی
ج . کلامک ایجاب ایدر ایسه ده بعض ککشلر واردر مثلا
حصول ایلروکلک محصول ایلروکلش
جنون چلدرمق جنون چلدرمش

تطبیقات

آتی الذکر کلمه لردن اسم مفعول یاپلمسی

(۱۶۳)

قتل ، جرح ، رغبت ، شهادت ، اخذ آلتق ، لعنت ،
خدمت ، ختم مهرلك ، امر ، حك قازيمق ، رد ،
يمت كوندرمك ، سرور سويتمك ، قبول ، منع يساق
ايتمك ، عتّه بونامق ، ورود كلك

﴿ صفت مشبهه ﴾

س . عربیده صفت مشبهه نه صیغهده وارد اولور

ج . باشلوجه « فَعِلَ » صیغهسی اوزره

بوصیغه مادهٔ اصلیه نك ابتداسنه براوستون وایکنجی حرفدن
صکره ماقبلی اسرهلی بر (ی) علاوهسیله حاصل اولور مثلا

کبر	بیوکلک	کبیر	بیوک
جمال	کوزللك	جمیل	کوزلک

س . الوان و عیوب کوسترن کلماتک صفت مشبههسی نه
صیغهده وارد اولور

ج . « أَفْعَلَّ » صیغهسی اوزره بوصیغه مادهٔ اصلیه نك
ابتداسنه اوستونلی بر همزه الف وایکنجی حرفه اوستون
علاوهسیله حاصل اولور مثلا

حمرت	قرمزیاق	أَحْمَر	قرمزی
عمیا	کورلک	أَعْمَى	کور

تطبیقات

آتی الذکر کلماتدن صفت مشبهه یا پلمسی
 سواد سیاهاق ، شجاعت یکتک ، ضیف ، صفرت ،
 صاریلق ، بلاهت حماقت بونلک ، سمرت بغدایی
 رنگده اولوق ، عظمت بیوکلک ، قدرت ، سفالت ،
 لذت چاشنی ، نجابت زادهک ، قرابت یقینلق ،

﴿ اسم تفضیل ﴾

س . لسان عربیده اسم تفضیل نه وزن اوزره یا بیلور
 ج . مذکری « أَفْعَلْ » وزنی اوزره یعنی ماده اصلیه نک
 ابتداسنه اوستونلی برهمزه الف و عین الفعانه براوستون علاوه سیله

مثلا کبیر بیوک اکبر دها بیوک یاخود اک بیوک
 صغیر کوچک اصغر « کوچک » « کوچک »

مؤنثی دخی « فُعَلَى » وزنی اوزره یعنی مادهٔ اصلیهٔ نك
 ابتداسنه برضمه ونهایتنه دخی بر الف مقصوره علاوه سیله اولور
 مثلا کبیر کَبْرَى دها بیوک یاخود اک بیوک
 صغیر صُغْرَى « کوچک » « کوچک »

تطبیقات

زیرده کی کلماتک یالکز مذکر تفضیللرینک کوسترلسی
 کامل ، جاهل نادان ، رحیم مرحمتلی ، عاجز ،
 شهر شهرتلو ، ضعیف ، فاضل هنرلی ، لازم

آتی الذکر کلماتک دخی کرک مذکر و کرک مؤنث تفضیللرینک
 کوسترلسی
 حسن کوزل ، عظیم بیوک ، علی یوجه ،
 وسط اورته ، قریب یقین ، سفیل آچاق . ذنی آچاق ،

﴿ مبالغهٔ فاعل ﴾

س . عربیده مبالغهٔ فاعل نه صیغه ده یابیلور
 ج . اکثریا « فَعَال » صیغه سی اوزره بو صیغه مادهٔ
 اصلیهٔ نك ابتداسنه فتحه وایکنجی حرفنی تشدیدلیرهك مابعدینه

(۱۶۶)

بر (۱) علاوہ ایتمکہ حاصل اولور مثلا

دور دونمک دوار دائما دونن

علم بیلمک عَلَام جوق بیلن

خلق یاراتمق خَلَّاق دائما یارادان

س . عربیده اشیادن دخی مبالغه فاعل کلورمی
ج . کلور و او حانده اول شیء ایله اشتغال ایذنی کوستر

مثلا خُفَّ یابوج خَفَّاف یابوج صاتان

قَزَّ ایپک قَزَّاز ایپک صاتان

تطبیقات

آتی الذکر کلماتک مبالغه فاعل ایذلسی

مدح ، بقه سبزه ، دلك سورمک ، صید آولامق ،

جبر زورلامق ، فلاحت اکینجیک ایتمک ، صرف

تبدیل ، غفران عفو ، طیران اوچوق ، سیاحت

یوجلیق ایتمک ، عطر خوش قوقولی شیء ، مکر

حیله ، حمله یوک

﴿ رباعی مجرددن مشتقات ﴾

س . رباعی مجرد مصدر لرك مشتقاتندن قنغیلری لسان
عثمانیده مستعملدر

ج . اسم فاعل ایله اسم مفعوللری

﴿ اسم فاعل ﴾

س . رباعی مجرددن اسم فاعل فصل بنا ایدیلور
ج . ماده اصلیه نك ابتدا سنه اوتره لی بر میم و صوك
مجانسه براسره علاوه سیله مثلا

ترجمه   مُتَرَجِمٌ   ترجمه ایدن

هندسه   مَهْنَدِسٌ   اولچن

تطبیقات

آتی الذکر مصدرلردن اسم فاعل یا یلمسی
حَدَّاهُ الْحَمْدُ لِلَّهِ دِيمَكَ ، بَسْمَلَهُ بِسْمِ اللّٰهِ دِيمَكَ
وسوسه ، عنوان ، سرنامه .

﴿ اسم مفعول ﴾

س . رباعی مجرددن اسم مفعول نصل بنا ایدیلور
 ج . مادهٔ اصلیهٔ نك ابتداسنه کذا اوترهلی برمیم و صوك
 هجاسنه دخی بر اوستون علاوه سیه مثلا
 ترجمه مترجم ترجمه اولتمش
 ذبذبه مُذَبَّذَبْ بری اوته تحریک ایدلمش

تطبیقات

آتی الذکر مصدر لردن اسم مفعول بناسی
 ۱ حنطنه چانقردی ایتک . شعضه یلدرامه ، دبدبه سلطنت
 ایتک ، عنبر برنوع کوزل قوقولی شیء ،
 سلسله زنجیر ، عنوان ، جوهر

﴿ مصدر مزید فیه ﴾

س . مصدر مزید فیه دن مقصد ندر
 ج . معنایه دلالت ایدر حروف زائده سی بولنان مصدر در
 نته کیم (استمداد) یاردم ایستمک (مضاربه) بربرینه

اورمق ، مصدرلری مزید فیہ درلر چونکه اصللری اولان
(مدد) لفظی یالکز یاردم (ضرب) یالکز اورمق دیمکدر

﴿ مصدر ثلاثی مزید فیہ ﴾

س . ثلاثی مزید فیہ مصدرلر قنیلر در
ج . اصللری اوج حرفدن عبارت اولوب معنایه دلالت
ایدر زائد حرفلری بولنان مصدرلر در که لسان عثمانیده
قوللانیلانلر جمعاً طقوز باب در

﴿ برنجی باب ﴾

افعال

س . افعال بابی نصل بنا ایدیلور
ج . افعال وزننه تطبیقاً یعنی ماده اصلیه نك ابتداسنه
اسرهلی بر همزه الف وعین الفعلی عقبنه دخی بر الف زیاده سیله

مثلا دخول دخل ادخال

قناعت قنع اقناع

(۱۷۰)

ص . افعال بابنك بناسى نه ايجوندر

ج . اكثر يا متعدى ايتمك ايجوندر مثلا

خروج	چيقمق	اخراج	چيقارمق
لحوق	برلشمك	الحاق	برلشديرمك
سقوط	دوشمك	اسقاط	دوشورمك

تطبيقات

آتى الذكر مصدر لرك افعال بابنه نقلى
غفلت آلداتمق ، ظهور ميدانه چيقمق ، عمران شنلنمك
ركوب بينمك ، نزول اينك ، كمال تكميل اولوق
قعود اوطورمق ، مرور كچمك ، عزيزت كتمك

ايجونجى باب

تفعيل

س . تفعيل بابى نصل بنا ايديلور
ج . تفعيل وزننه تطبيقاً يعنى ماده اصليه نك ابتداسن
بر « ت » و ايجونجى حرفندن صكره اوكى اسره لى بر « ي »
علاوه سيلاه مثلا

توكيل	وكل	وكالت
تعطيل	عطل	عطالت

س . تفعليل بابنك بناسى نه ايجوندر

ج . بودخى غالباً متعدى ايتك ايجوندر مثلا

خوف قورقمق تخويف قورقمق
خجالت اوتانمق تحجيل اوتاندرمق

فقط بعضاً كورمك صايقم معناسى ويرمك ايجوندر مثلا

صواب	طوغرى	تصويب	طوغرى	كورمك
عيب	قصور	تعيب	عيبلامق	صايقم
حسن	كوزل	تحسين	كوزل	صايقم بكنمك

تطبيقات

آتى الذكر كلماتك تفعليل بابنه نقلى

بلوغ وارمق ، سهوات قولايلىق . رفاقت آرقداش
اولمق ، بعد اوزاقلق ، برودت صفوقلق ، قلت
آزلق ، رخصت اذن ، حرکت قيملداقمق ، سکونت
بقرار بولمق ، خراب ، خفت خيفلك ،
تمام ، غلط ياكلش ، شرف

❖ اوچنجی باب ❖

تَفَعَّلَ

س . تفعل بابی فصل بنا ایدیلور
ج . تفعل وزننه تطبیقاً یعنی مادهٔ اصلیه‌نک ابتداسنه بر
« ت » وایکنجی حرفنه اوتره ایله برابر برشده علاوه‌سیله

مثلاً صورت صورت کلام
تصوّر کلم تَکَلَّمَ

س . تفعل بابنک بناسی نه ایچوندر
ج . اکثریا تفعلیلک بناسنی مطاوعته تحویل ایچوندر مثلاً

تشریف شرفلندرمک تشرف شرفلنمک
تنزیل ایندرمک تنزل اینمک
تعلیم اوکرتمک تعلم اوکرتنمک

تطبیقات

آتی الذکر مصدرلرک تفعل بابنه نقلی
تشکیل قورمق ، تبدیل دکشدرمک ، تملیک مالک ایتمک ،
تحمیل یوکلتمک ، تأسیس احداث ایتمک ، تکثیر
چوغالتیق ، تسلیم . تیسیر قولایلتیق . تعمیم
عمومیشدرمک ، تأدیب تربیه‌ایتمک ، تزویج اولندرمک ،

در دنجی باب

انفعال

س . انفعال بابی نصل یا پیلور

ج . انفعال وزننه تطبیقاً یعنی مادهٔ اصلیه نك ابتدا سنه
(ان) و حرف اخیردن اول بر (ا) زیاده سیله مثلا

قسمت	قسم	انقسام
شعبه	شعب	انشعاب

س . انفعال بابنك بناسی نه ایچوندر

ج . اکثریا مطاوعت ایچوندر مثلا

قطع	کسمک	انقطاع	کسلمک
فک	آیرمق	انفکاک	آیرلمق
بسط	یایمق	انبساط	یایلمق

تطبیقات

آتی الذکر مصدرلرک انفعاله نقلی

عقد باغلامق . شرح آچق . قلب دکشدرمک . جذب
چکمک . هدم یقمق . قبض طوتمق . ضم آترمق .

(۱۷۴)

حل چوزمك . دفع بر طرف ايتمك . كسر قيرمق
هضم سيندرمك . قيد باغلامق .

بشنجی باب

اقتعال

س . اقتعال بابی نصل بنا ایدیلور
ج . اقتعال وزننه تطبیقاً یعنی مادهٔ اصلیه نك ابتداسنه
اسرملی بر همزه الف و برنجی حرفدن صکره اسرملی بر
« ت » وایکنجی حرفدنصکره بر الف علاوه سیله مثلا

فرقت   فرق   افتراق

عبرت   عبر   اعتبار

س . اقتعال بابنك بناسی نه ایچوندر
ج . بو دخی اکثریا مطاوعت ایچوندر
مثلا

جمع	طوبلامق	اجتماع	طوبلامق
حرق	یاقمق	احتراف	یانمق
مد	اوزاتمق	امتداد	اوزاتمق

[تطبیقات]

آتی الذکر مصدر لربك افتعاله نقلی

فظم دیزمك . شق یرتمق . رسم چیزمك . ختم
بتورمك . رد دفع ایتك . عقد باغلامق . نفع
غانده . نشر یایمق . کسب قزانمق . ربط باغلامق

﴿ آلتجی باب ﴾

استفعال

س . استفعال بابی فصل بنا ایدیلور

ج . استفعال وزننه تطبیقاً یعنی مادهٔ اصلیه نك ابتداسنه
(است) و ایکنجی حرفندنصکره بر (ا) زیاده سیله مثلا

عجله عجل استعجال

فراغ فرغ استفراغ

س . استفعال بابنك بناسی نه ایچوندر

ج . اکثریا استمك معناسی افاده ایتك ایچوندر مثلا

مدد یاردم استمداد یاردم ایستمك

غفران عفو استغفار عفو دیلمک
 جواب ... استجواب جواب ایستمک
 فقط بویابدن بر طاقم کله لر وار در که برشیئی ایستمکله
 برابر آنی یایمق معناسنده درلر مثلا
 خلاص قورتارمق استخلاص قورتارمق ایستمک وقورتارمق
 شم قوقلامق استشمام قوقلامق » وقوقلامق
 قرض اودونج استقراض اودونج » وآلمق

[تطبیقات]

آنی الذکر کلماتک استفعال یابنه نقلی
 مرحمت ، شهادت شاهدک ، علم معلومات ، نطق
 سوز ، عاطفت ، حصول حاصل اولتق ، فهم آکلامق ،
 کمال ، اذن رخصت ، مهلت
 وعده . بشارت مزده ، بقا دوام

❦ یدنجی باب ❦

مفاعله

س . مفاعله بابی نصل بنا ایدیلور

(۱۷۷)

ج . مفاعله وزنه تطيقاً يعنى مادهٔ اصلية نك ابتداسنه
اوتره لى بر ميم و برنجى حرفند نصكره بر (ا) ونهايته دخى
(ت) ويا (ه) علاوه سيله مثلا

صَحَبَتْ	صَحِبَ	مُصَاحَبَتٌ
طَلُوعٌ	طَلَعَ	مُطَالَعَةٌ

س . مفاعله بابنك بناسى نه ايجوندر

ج . ا كثر يا بيان مشاركت ايجوندر مثلا

ضرب	اورمق	مضاربه	اورشلق
قتل	اولدرمك	مقاتله	بر برنجى اولدرمك
لعب	اوينامق	ملاعبه	اويناشلق

(تطيقات)

آتى الذكر كلاتك مفاعله بابنه نقلى

جواب ، قسمت تقسيم ، خصومت دشمنك ، سبقت
كچمك ، حسد قصتانمه ، كلام ، نزع چكمك ، لطيفه
شقا ، زياده ، نقصان ، عرفان بيلمك طانيق ، ظهر
صرت آرقه ، حفظ

﴿ سکزنجی باب ﴾

تَفَاعُلٌ

س . تفاعل بابی فصل بنا ایدیلور
 ج . نفس تفاعل وزنی اوزره یعنی ماده اصلیه نك ابتداسنه
 اوستونلی بر (ت) و برنجی حرفد نصکره بر (ا) و ایکنجی
 حرفه بر اوتره علاوه سیله مثلا

صحابت	صحب	تَصَابُحٌ
زیاده	زید	تَزَايُدٌ

س . تفاعل بابنك بناسی نه ایچوندر
 ج . بو دخی اکثریا بیان مشارکت ایچوندر
 قطع کسمک تقاطع بر برینی کسمک
 نصرت یاردم تناصر بر برینه یاردم ایتمک
 نصیح نصیحت تناصح بر برینه نصیحت ویرمک
 بعضاً دخی وجودی اولیان برشیدی اظهار ایچون کلور مثلا
 مرض خسته لق تمارض کشی کندوسنی خسته حال کوسترمک
 جهالت نادانلق تجاهل » » نادان »

[تطبیقات]

آنی الی بیان کلماتک تفاعل بابنه نقلی

خدمه چاهه ، عون یاردم ، تبعیت اویمق ایزینه کتمک ،
شهرت ، بینونت آرا آچلمق ، نسل دول دوش ،
نقص بوزمق ، نفرت اکراه

طقوزنجی باب

افعال

س . افعال بابی فصل بنا ایدیلور

ج . نفس افعال وزنی اوزره یعنی ماده اصلیه نك ابتداسنه
اسره لی برهمزه الف واوچنجی حرفی تکرارلدقدنصکره آرالرینه
یر (۱) زیاده سیله مثلا

غبار غبر اغبرار

س . افعال بابینک بناسی نه ایچوندر

ج . الوان وعیوب کوسترن کلماتک معناسنی مبالغه یه تحویل
ایچوندر مثلا

حمرت قزللق احمرار غایت قزارمق
عوج اکریلک اعوجاج غایت اکریلک

تطبیقات

آتی الذکر کلماتک افعال بابنه نقلی
سواد سیاہلق ، صفرت صاریلق ، سمرت اسمرک ،
بیاض ، حدبہ قبورلق

﴿ مصدر رباعی مزید فیہ ﴾

س . رباعی مزید فیہ مصدر لر قغیلردر
ج . اصلری درت حرفدن عبارت اولان و معنایه
دلالت ایدر زائد حرفلری بولنان مصدر لر در کہ لسان
عثمانیده اک مشهوری تفعیل بابیدر

تفعیل

س . تفعیل بابی نصل بنا ایدیلور
ج . تفعیل وزننه تطبیقاً یعنی مادهٔ اصلیهٔ تک ابتداسنه
بر (ت) و اوچنجی حرفنه بر ضمه علاوه سیه
مثلاً

تَخَايَلُ	خَايَلُ	خَلْجَلَه	
	س .	تفعلل بابنك بناسى نه ايجوندر	
	ج .	مطاوعت ايجوندر	مثلا
دپرتمك	تزلزل	دپرتمك	زلزله
صاللانمق	تذبذب	صاللامق	ذبذبه

اخطار

س . مارالذکر بابلره هر کله چکینه بیلور می
 ج . خیر هر قفنی کله چکلسه لسانده مستعمل اولوب
 اولدینی بیانمک اوزره دائما لغته ویاخود ارباب معلوماته
 مراجعت اولتملیدر
 مثلا خروج دن (اخراج) کاور حالبوکه (انخراج)
 (اختراج) (تخرج) کیز

— مزید فیه مصدر لرك اسم فاعل و مفعولاری —

س . مزید فیه مصدر لرك مشتقاندن قنیلری لسان
 عثمانیده مستعملدر

ج . اسم فاعل ایله اسم مفعوللری
 س . مزید فیہ مصدرلرک اسم فاعل واسم مفعوللری بر
 طرزده میدر

ج . خیر هر بابک اسم فاعل و مفعولی آرو آرو در
 ایمدی ضبطنه سهولت اولوق اوزره زرده کی ترتیبی بلله ملیدر
 شویله که

اولا . ایلك و صوك هجالرنده بر الف بولنان مصدرلرک
 اسم فاعلی الفلری بعد الحذف باقی قالان اوزرینه اوتره لی بر
 میم و صوك هجایه دخی بر اسره علاوه سیله واسم مفعولی
 ایسه اسره بی اوستونه تبدیل اتمکله اولور مثلا

[وزن]	[موزون]	[ماباقی]	[اسم فاعل]	[اسم مفعول]
افعال	ارسال	رسل	مُرْسِل	مُرْسَل
اقتعال	اكتساب	كتسب	مُكْتَسِب	مُكْتَسَب
انفعال	انقسام	نقسم	مُنْقَسِم	.....
استفعال	استخبار	ستخبر	مُسْتَخْبِر	مُسْتَخْبَر
افعال	ا-وداد	سودد	مُسَوِّد	.....

مطالعه

لازم فعلدن و مطاوعدن اسم مفعول کلمدیکنه مبنی انقسام

(۱۸۳)

ایله اسودادک یالکنز اسم فاعلری کوسترلدی و ادغام بختنه
هنوز کیریشلمدیکی حسیله مسود کوستریلهمدی

ثانیاً . تفعیلدن ماعدا سائر (ت) ایله باشلایان مصدرلرک
اسم فاعلی هیئت حاضره لری اوزرینه اوتره لی بر میم و صوک
هجانسه بر کسره ویرلمکله واسم مفعولی ایسه اسره بی اوستونه
تبدیل ایتمکله اولور مثلا

[وزن]	[موزو]	[اسم فاعل]	[اسم مفعول]
تفعل	تکلم	متکلم	متکلم
تفاعل	تجاوز	متجاوز	متجاوز
تفعّل	تخاضل	متخاضل	.....

ثالثاً . تفعیلک اسم فاعلی زائدلری بعد الحذف باقی قالانک
ابتداسنه اوتره لی بر میم عین الفعلنه بر شده و صوک هجانسه
دخی بر اسره ویرمکله واسم مفعولی ایسه اسره بی اوستونه
تبدیل ایتمکله اولور مثلا

[وزن]	[موزون]	[ماباقی]	[اسم فاعل]	[اسم مفعول]
تفعیل	تجلید	جلد	مجلد	مجلد

رابعاً . مفاعله به کلنجه بونکدخی اسم فاعلی یالکز نهایتده کی
 (۵) نک حذفی و صوک هجایه بر کسره علاوه سیله واسم مفعولی
 ایسه یالکز اسره نی اوستونه تبدیل ایتمکه اولور مثلا

[وزن] [موزون] [اسم فاعل] [اسم مفعول]
 مفاعله منازعه منازع منازع

تطبیقات

آتی الذکر مصادر مزید فیهانک اسم فاعل و قابل ایسه
 مفعوللرینک بولنسی
 محاربه ، تقاعد خدمتدن الچکمک ، اخبار خبر و یرمک ،
 تقدیم صونمق ، تصرف قوللانمق ، مسافرت یولجیلق
 ایتمک ، اعتبار ، ترتیب دیزمک ، ارتفاع یوکسلمک ،
 استنطاق صورشدرمق ، تخمین ، مخالفت ضد دوشمک ،
 تعدد چوغالمق ، انهزام مغلوب اولق ، اختراع ایجاد ،
 تصحیح طوغرلتمق ، تواضع آلچاق کولکلولق ایتمک ،
 تسلسل زنجیر شکلنده بربرینه متصل اولق ، استعجال
 عجله ایتمک ، عنبر خوش قوقولی بر شی در

س . کلمات عربیهده خط ویا لفظجه نه حالر واقع اولور
 ج . باشلوجه ادغام ابدال واعلال حالاتی واقع اولور

﴿ ادغام ﴾

س . ادغامدن مقصد ندر

ج . حرفین متجانسین متصلیندن برنجیسی حذفله آکا
بدل ایکنجیسی شده ایله اوقومقدر مثلا

مددت بویلهجه مدت یازیلور

مللت ، ملت ،

س . شاید برنجینک حرکهسی اولور ایسه نه حال واقع
اولور

ج . ماقبلندهکی حرف الف و یا متحرک ایسه حرکه
دخی برابرجه بوزیلور مثلا

حازر حازر اولور ، مسود مسود اولور

وشاید ماقبلندهکی حرف الف و یا متحرک دکل ایسه
حرکه ماقبلنه نقل اولنور مثلا

مخلل مخل اولور ، آخفف آخفف اولور

س . ایکی همزه نك و یا خود بر همزه ایله بر الفک ادغامی
نه وجه اوزره اولور

ج . دکل شده ایله الا برینی حذف ودیکرینی الف
ممدوده به تحویله اولور مثلا

أَخْرَجَ - أَخْرَجَ ، أَمْرًا - أَمْرًا
 أَمَلٌ جَمِيٌّ - أَمَلٌ

تطبيقات

آتی الیٰان کلماتک مطلوب اولان صیغہ لری اولادغامسبز
 وبعده ادغاملی اوله رق کوسترلک ایجاب ایدر

تمام ، اضطرار ، اکل ، انضمام ، ارتداد ، اختلال ،
 استمداد ، عموم ، اخذ ، اصرار ، اتیان کله لرینک
 اسم فاعلی

حلول ، مرور ، حک ، هبوب کله لرینک اسم مکانی
 سرور ، ضرر ، بر ، حب کله لرینک مصدر میمیزی
 شدید ، قلیل ، صحیح ، لذیذ کله لرینک اسم تفضیلی

◀ ابدال ▶

س . ابدالن مقصد ندر

ج . بر حرفی قالدیروب یرینه دیکر بر حرف کتورمکدر

مثلا افعال بابنده ماده اصلیه نک برنجی حرفی (ء)

ویا (و) حرف لرندن بری اولور ایسه دفع هجنت ایچون

بونلر تابه ابدال اولتور مثلا

أخذ اتخذ ، وصف اتصاف

شاید برنجی حرفی (ص) (ض) (ط) اولور ایسه
نام افتعال (ط) به ابدال اولنور مثلا

صبر اضطبار ، ضرب اضطراب ، طلوع اطلاع
وشاید (د) (ذ) (ز) حرفلرندن بری اولور ایسه
نام افتعال (د) ابدال اولنور مثلا

دثار اذثار ، زحمت ازدحام

تطبیقات

آتی الذکر کلماتک افتعال بابنه نقلیه ابدال اصولنک اجراسی
زوجه اهل ، صید اولامق ، ضرورت مجبوریت ،
احد بر ، وحدت برک ، زیاده آترمق ، صلح
بارش اتفاق ، وفق اویمق ، طرد ، وسعت کنشک

اعلال

س. اعلالدن مقصد ندر

ج. دفع ثقلت ایچون بر حرفی اسکان ویا قلب ویا خود
حذف ایلمکدر

س. اعلال قننی حرفلرده واقع اولور

(۱۸۸)

ج . باشلوجه حروف علت دینیلان (ا) (و) (ی)
حرفلرنده و بعضآده (ء) ده واقع اولور

﴿ اعلال الف ﴾

الف ماقبلی مکسور اولدقده یایه قلب اولنور مثلا
مفتاح جمعی مفاتح بعدالاعلال مفاتیح
سلطان » سلاطین سلاطین

تطبیقات

حرفات نردبان ، مصباح چراغ ، برهان دلیل ،
لفظلرینک جمعی نه اولور

﴿ اعلال واو ﴾

واو ساکن ماقبلی مکسور اولور ایسه یایه قلب اولنور مثلا
دعوت فاعلی داعو بعدالاعلال داعی
وزن اسم آلتی موزان میزان
وجود افعالی اوجاد ایجاد

(۱۸۹)

واو مکسور ماقبلی ساکن اولدوقده کسره ماقبلنه ویریلهرک
واو یایه قلب ایدیلمور مثلا

ادوار فاعلی مذور بعدالاعلال مدیر
انوار » منور » منیر

واو مفتوح ماقبلی ساکن اولدوقده فتحه ماقبلنه ویریلهرک
واو الفه قلب اولنور مثلا

قوام اسم مکان مقوم بعدالاعلال مقام
قول مصدر میمیی مقول » مقال

واو متحرک ماقبلی مفتوح اولدوقده الفه قلب اولنور مثلا
صفوت مفاعلهسی مصافوت بعدالاعلال مصافات
عداوت » معادوت » معادات

واو الف زائده دن صکرهیه دوشوب مکسور ویا نهایتده
بولدوقده همزهیه منقلب اولور مثلا

دور فاعلی داور بعدالاعلال دائر
لغو افعالی الغاؤ » الغاء

واو عین الفعلده بولدوقده افعال واستفعال بابلرنده حذف
ایدیلموب آخر کلمهیه تاء عوض کتوریلور وحرکهسی دخی
ماقبانه ویریلور مثلا

(۱۹۰)

جواب افعالی اجواب بعدالاعلال اجابت
عون استفعالی استعوان » استعانت

[اخطار]

ایکی حرف علت بر کلمه ده یان یانه کلمه لر بر تبحی دوچار
تبدل اولمز مثلا

راوی ، احتواء ، احیاء

تطبیقات

آتی الذکر کلماتک مطلوب اولان صیغه لری اولا اعلا لسنز
و بعدہ اعلالی اوله رق کوسترلمک ایجاب ایدر

دوام ، قول ، خلو ، صوم ، سمو ، نوم ، محو ،
هول کلمه لرینک اسم فاعلی

خوف ، ذوق ، موت ، قول کلمه لرینک مصدر
میمیسی

صواب ، محو ، ورود ، رشوت ، علو ، زوال ،
وصول ، جواب ، عودت ، وجود لفظ لرینک افعالی

عفو ، شوری ، قنوی ، دوام ، قوام ، وضوح ،
نور کلمه لرینک استفعالی

﴿ اعلال یاء ﴾

مثلا یاء ساکن ماقبلی مضموم بولندقدہ واوہ منقلب اولور

ایجاب فاعلی مُیَجِبُ بعدالاعلال موجب

ایقان » میقِنُ » موقن

مثلا یاء مکسور ماقبلی ساکن اولدقدہ کسرہ ماقبلنہ ویریلور

سیل مکانی مَسِیلُ بعدالاعلال مَسِیلُ

سیر » مَسِیرُ » مَسِیرُ

مثلا یاء متحرک ماقبلی مفتوح اولدقدہ الفہ منقلب اولور

نقی مفاعلهسی مَنَاقِیْتُ بعدالاعلال مَنَاقَاتُ

رعی » مَرَاعِیْتُ » مَرَاعَاتُ

یاء مفتوح ماقبلی ساکن اولدقدہ فتحہ ماقبلنہ ویریلورک (ی)

مثلا الفہ منقلب اولور

عیش مصدرمیمنی مَعِیْشُ بعدالاعلال مَعَاشُ

زیارت مکانی مَزَیَّرُ » مَزَارُ

یاء الف زائده دن صکرہ کلوب مکسور ویا نهایتده بولندقدہ

مثلا همزہ یه منقلب اولور

(۱۹۲)

میل فاعلی مایل بعدالاعلال مائل
سقی افعالی اسقای اسقاء

یاء عین الفعله اوله رق افعال واستعمال بابلرنده بولندقدم
حرکه سی ماقبلنه نقل ایدلد کدنصکره حذف ایدیلوب آخر کلمه یه
بر (ه) کتوریلور مثلا

میل افعالی امیال اعلاالی اماله
فیض استفعالی استفیاض استفاضه

تطبیقات

آتی الذکر کلماتک مطلوب اولان صیغه لری اولا اعلاالسز
و بعده اعلاالی اوله رق کوسترلمک ایجاب ایدر

لیاقت ، نیلان ، سیلان ، نیابت ، سیر ، زیاده ،
زیارت کلمه لرینک فاعلی

هدیه ، دین ، سیل ، طیران ، جریان ، کلمه لرینک افعالی
ایجاد ، ایراث ، ایصال ، ایجاز لفظ لرینک اسم فاعلی
کفایت ، کسوت ، نهایت ، شکایت ، کلمه لرینک افعالی
زیاده ، هیبت ، فیض کلمه لرینک مصدر میمیزی

(۱۹۳)

— ❧ اعلال همزه ❧ —

همزه ساکن ماقبلی متحرك اولدوقده ماقبلنك حرکه سی
کسره ایسه همزه دخی یایه و اکر ضمه ایسه همزه دخی
واوه قلب ایدمك جائز اولور مثلا

أجرت افعالی ائجار اعلالی ایجار
ائجار فاعلی مؤنجر « موجر

تطبیقات

اجرت ، اصل ، اهلیت ، اتف ، اذن
کله لرینك استفعالی نه اولور

﴿ باب ثالث ﴾

حرف يا خود ادا ت

﴿ فصل اول ﴾

﴿ حرف جر ﴾

(مِنْ) و (عَنْ) دن معناسنه

مثلا مِنْ الازل ازلدنبرو من عند الله اللهم

عندندن عن مترجمين باب سرعسكرى

(الى) دك معناسنه

مثلا الى الابد ابدهدك ، الى الآن بو آنه دك

(على) اوزره معناسنه

مثلا على الرأس والعين باشم و كوزم اوزره

(ل) ايچون معناسنه

مثلا لمرضاة الله اللهم رضاسيچون

(۱۹۵)

(ك) كېي معناسنه

مثلا كالشمس كونش كېي ، كالاول اولكى كېي

(مع) ايله برابر معناسنه

مثلا مع هذا بونكاه برابر ، مع فائض فائضه

(ب) ايله وله معناسنه

مثلا بالسلامه سلامتاه ، تمامه تماميله

ياخود قسم ايجون مثلا بالله والله معناسنه

(ف) ده معناسنه

مثلا في الارض ارضه

تطبيقات

آتى الذكر تركيبك عربى حرف جر لى ايله افادهسى
اللهك اذنيه ، حقيقتده ، غرض ايجون ، ممنونيتله ،
عمرک آخرينه دك ، باب على كته سندن ، مصلحت ايجون ،
مهدهن لده قدر ، جهلدى ، ترقيم وتمهيره ، غيابدن ،
عميا اوزرينه ، تخمين اوزره

— ﴿ فصل ثانی ﴾ —

— ﴿ ظرف ﴾ —

ظروف مکان

تحت	آلت	معناسنه .	تحت الجناح	قناد آلتده دیمکدر
بین	آرا	»	بین الاهالی	» اهالی آراسنده
عند	یان	»	عند الناس	» انسانلر یاننده
فوق	یوقاری	»	فوق الحد	» حددن یوقاری

ظروف زمان

عند	زمان	معناسنه .	عند الامتحان	امتحان زماننده دیمکدر
لدى	»	»	لدى الاقتضا	» اقتضا
بعد	صکره	»	بعد المحاکمه	» محاکمه دنصکره
غِبَّ	»	»	غِبَّ الدعا	» دعا دنصکره
قَبْلَ	اول	»	قبل الموت	» اولومدن اول

تطبیقات

آتی الذکر ترکیب لک عربی به نقلی
مأمولدن یوقاری ، تحریردن صکره ، اقربا آراسنده ،
قهر آلتنده ، ادبا نزدنده ، تعریفدن یوقارو ، سؤالدن
اول ، حاجت زماننده ، تصدیقندن صکره

○ فصل ثالث ○

○ حرف عطف ○

و	کتاب و قلم ، دنیا و آخرت
فقط	اقرانم مسرفدر فقط بن دکم
»	جاهلم فقط تحصیله مائلم ، آل فقط جابق کتور
لکن	روجه او قورم لکن آ کلام
نعنی	بو جاهلدر یعنی بر شی بیلمز
حتی	بو ایشی برادرك حتی پدرکده بیلور
اما	بونلر چوجقدرلر اما سن دکلسک

— ﴿ فصل رابع ﴾ —

— ﴿ حرف ندا ﴾ —

« یا » ای معناسنه مثلا

یا رب ای الله ، یا نور عرش الله ای عرش اللهم نوری

« نعم » نه کوزل معناسنه مثلا

نعم الذریعه نه کوزل وسیله دیمکدر

« قَبِهَا » نه اعلا معناسنه مثلا

تکلیفمی قبول ایدرسهک فبها ایتمزهک فی امان الله

« هَبَّات » ناقله معناسنه مثلا

بذل ایلدم ماحصلِ عمرمی لیک هیبات هیبات

— ﴿ فصل خامس ﴾ —

— ﴿ حروف شقی ﴾ —

« غیر » اولیان معناسنه مثلا

(۱۹۹)

غير جائز جائز اوليان ، غير مشكوك شبهه لى اوليان

« بلا » سز معناسنه مثلا

بلا احتياط احتياطسز ، بلا قصور قصورسز

« ماعدا » بشقه معناسنه مثلا

انساندن ماعداسى غير ناطقدر

« البته » شبهه سز معناسنه مثلا

البته اولور او يقانك خانه سى ويران

« كان ، كانه » كويا معناسنه مثلا

كان بيلمبور ، كانه ايشتمبور

« الا » مكر معناسنه مثلا

بونى كمسه يابه من الا سن يابه بيلورسك

« والا » يوقسه معناسنه مثلا

وقت صباوتده او كرنمليسكز والا سن كالتده سفيل اولورسكز

تم والسلام

VOCABULAIRE

Adjectifs nu- méraux	اسماء عدد. صای آدری-	Primaire. primitif	ابتدایه
Pronom démon- stratif	اسم اشارت	Convertir. Trans- formation	ابدال. تبدیل
Le nom d'instru- ment	اسم آلت	Se conformer	اتباع. اویق
Nom dimunitif	اسم تصغیر	Atil-béyan	آتی البیان
Comparatif. Super- latif	اسم تفضیل	Atiz-zikr. آشاغیده ذکر	آتی الذکر
Comparatif	اسم تفضیل جزئی	Sousmentionné	اوله جق
Superlatif	اسم تفضیل کلی	Unités	آحاد. برلر
Nom commun	اسم جنس	Cas. Déclinaison	احوال اسم
Nom propre	اسم خاص	Akhèr. Autre	آخر، بشقه
Nom commun	اسم عام	Akher. Fin	آخر، صوک
Substantif concret	اسم عین	Particule	ادات
Participe présent , le nom d'agent	اسم فاعل	Démontrer	اظهار. کوسترمک
Substantif abstrait	اسم مطلق	Au fond. En principe	اساساً
Participe passé. le nom de patient	اسم مفعول	Futur. Avenir	استقبال. که جک زمان
Le nom de lieu	اسم مکان	Continuation	استمرار. دوام
		Appui. Sou- tien.	استنادگاه. طیبانه جق
		Priver du signe phonique	محل
		Non, substantif	اسکان. ساکن ایتمک
			اسم

Ahenk.	Harmonie	آهنك	Adjectif relatif	اسم منسوب
Suivant le cas		بجابه كوره	S'occuper	اشتغال. اوغراشتمق
Occupation		ايش كوج	Vrai. Racine	صل
			Radical. Primitif	اصليه
	ب		Forme, système, règle	اصول
			Liaison entre un no-	اضافت
Conjugaison. Chapitre		باب	minatif et un génitif	
Principalement		باشلوجه	Nominal	اعتبارى
S'agir. Question		سوز. بحث	Adad. Nombres	اعداد. صاييلر
En échange		دل. قارشولوق	Nombres cardinaux	اعداد اصليه
Simple. Primitif		بسيط. ساده	Modifier	اعلال
Ressemblance		بکزه يش	Exprimer	افاده. بيان
Étudier		دله مک	Réduire	افراغ. دوکک
Construction		ينا. ياپدش	Possibilité. Pouvoir	اقتدار
Qui ne se joint		ييتشمز	Subjonctif. Optatif	التزامى
Qui se joint		ييتشور	Ajouter	الحاق. برلشدرمک
Se développer		بيومک	Couleurs	الوان. رنگار
Portion		باى	Oulouf. Milliers	الوف. بيکار
			Ita akherehi. Ainsi de	الى آخره
	ت			suite
Confirmatif		آ کيدى	Impératif 2 ^{me} per-	امر حاضر
Changement		تبدل	sonne	
Changements		تبدلات	Impératif 3 ^{me} per-	امر غائب
Dualité. Duel		تنبیه	sonne	
Changer		تحويل. دکشدرمک	Premier	اولا برنجى
			Mesure	اولچى

		Allégé	تخفیفی
		Ordre. Formulaire	ترتیب. صرہ
	ج	Composer	ترکیب
Permissible	جائز	Qui indique la ressemblance	تشبیہ
Partie	جزء . قسم	blance	
Signe qui sert à distinguer les syllabes	جزم	Signe qui indique la double lecture d'une lettre	تشدید
Flurriel	جمع	Par hazard	تصادفاً ، راست کله
Double pluriel	جمع الجمع . مکرر جمع	Conjuguer	تصرف
Phrase	جمله . سوز	Assimiler	تطبیق
Genre	جنس . نوع	Thème. Exercice	تطبیقات
Réponse	جواب	Accélérer	تعمیل . عجله اتمک
Djevher . Essence.	جوهر . اوز	Qui indique la cause	تملیه
Racine		Désigner	تعیین
		Division	تقسیم
		Qualité d'être changeant	تلون
	ح	Distributif	توزیمه
		Qui indique le temps	توقیتیه
Nom verbal	حاصل مصدر		
État. Adverbe. Indicatif présent	حال		
État. Condition	حالت		
Hadès. action. Fait	حدث	Troisième	ثالثاً . اوچنجی
Supprimer	حذف . بوزمق	Huitième	ثامناً . سکزنجی
Lettre. Particule	حرف . یازی	Dureté	ثقلت . آغزلق
Voyelle	حرف املأ	Dur	ثقیل . آغیر
Article défini	حرف تعریف	Trilitère	ثلاثی . اوچلی

		Préposition	حرف جر
	ذ	Harfeyn. Deux lettres	حرفیند. ایک حرف
Personne Animé	ذات . شخص	Signe phonique	حرکه
	ذی روح . جانلو	Prépositions	حروف جارہ
		Lettres de l'alphabet	حروف ہجاء
		Imparfait	حکایہ
	ر	Plus que parfait	حکایہ ماضی
		Réel	حقیقی
Quatrième	رابعاً . دردیجی	Attribuer	حمل . اسناد
Quatrilitère	رباعی . درتلو		
Muet	رسمیہ		خ
Passé exprimé d'après les on dit. Sersion	روایت		
		Propre	خاص
		Propriété	خاصیت
	ز	Cinquième Spécial	خامساً . اشجی
			خصوصی
Superflu	زائد . آرتق	Ecriture	خط . یازی
Ajouter. addition	زیادہ . آرترق	Léger. Doux	خفیف
		Quinquilitère	خماسی . بشلی
		Désir	خواہش . ایستک
	س		
			د
Septième	سابعاً . یدنجی		
Sixième	سادساً . آلتنجی	Indiquer	دلالت . کوسترمک
Consonne Régulier	ساکن	Dent	دندان . دیش
	سالم	Subir	دوچار اولتی

Formule. mode	صیغه	Qui indique la cause	سببیه
Formule qui s'explique d'un pronom relatif	صیغهٔ صله	Irrégulier	سماعی
		Demande	سؤال. صورش
	ض		ش
Le signe phonique entré	ضمه . اوتره	Exception	شاذ . مستثنی
Pronom	ضمیر	Si	شاید . اگر
Pronom possessif	ضمیر اضافی	Chibhi fiil.	شبه فعل . فعله بکزر
Affixe pronominal relatif	ضمیر وصفی	gérondif . participe	
		Chetta. divers	شتی . کونا کون
		Personne	شخص . ذات
		Cheddé	شده . تشدید
	ط	Conditionnel	شرطی
Manière. façon	طرز	Solaire	شمسیه . کونشه متعلق
		Défini	شهودی
	ظ		ص
Adverbe	ظرف	Calcul	صایی
Adverbial	ظرفیه	Émaner. provenir	صدور . چیه مق
		Grammaire	صرف . قواعد
	ع	Sefat. adjectifs	صفات
		Séfet. adjectif	صفت
Nom commun	عام . عمومی	Seféti muchebbéhé	صفت مشبهه
Nombre	عدد . صایی	adjectif verbal	

Participe	فرع فعل	Décades	عشرات
Partie	فصل . قسم	Conjonction	عطف
Verbe	فعل	Signe	علامت : نشان
Verbe auxiliaire	فعل اعانه	Alèm. nom propre	علم . اسم خاص
Verbal	فعلی	En général	عموماً . عمومياً
		Général	عمومیه
	ق	Evaz. compen- sation	عوض . قارشولق
Possible	قابل . ممکن	Aynel fiil, la deuxi- ème lettre radicale	عین الفعل
Changer	دکشدرمک . قلب	Ouyoub. défauts	عیوب . قصور
Lunaire	قمریه		
Quel	قننی . هانکی		
Régulier	قیاسی		غ
	ا	Troisième personne	غائب
		Souvent	غالباً . اکثراً
Soit	کړک	Barbarisme	غلط مشهور
Il convient	کړکدر	Inanimé	غیرذی روح . جانسز
Le signe phonique	کسره		
Fractionnaire	کسریه		
Kull. ensemble	کل		ف
Mots	کلمات . لغتلر	Fael fiil, la première lettre radicale	فاء الفعل
Mot	کلمه . لغت	Persan	فارسی
Kémiyyet. quantité	کمیت . مقدار	Particip présent	فاعل
Pronom	کنایت . ضمیر	Ustune	قبحه . اوستون
Genre	کیفیت		
Entreprendre	کیریشمک		

Muni d'un	متحرك . حرکه سی اولان		
signe phonique			
Doué, caractérisé	متصف		
Joint	متصل . بتیشیک	Se joindre	لاحق اولوق
Actif	متعدی	Nécessaire, neutre	لازم
Causatif, transi-	متعدی . تصیری	Mot. dictionnaire	لفت
sitif		Mot. prononcia-	لفظ . کلمه . تلفظ
Première personne	متکلم	tion	
Par exemple	مِثالا	Aspiré	لفظیه
Net, nominatif	مجرد		
Passif	مجهول		
Moukhatab, deuxième	مخاطب		م
personne			
Abrégé	مختصر . قیصه	Restant, reste	ماباق . قالان
Créatures	مخلوقات . یارادیلان	Miat, centaines	مآت
Prolongation	مد	Essence, racine	ماده . اوز
Muzekker, masesulin	مذکر . ارکک	Passé, parfait	ماضی . یکمش
S'adresser	مراجعت	Ma kabl, ce qui précède	ماقبل
Composé	مترکب	Possession	مالکیت . صاحبک
Méridoun fil, qui a	مزید فیله	Essence	مایه . اوز
des lettres additionnelles		Intensité	مبالغه
Égal	مساوی	Participe présent	مبالغه فاعل
Exception	مستثنی	hyperbolique	
Usé, employé	مستعمل . قولالاش	Ambigu	میهم . قرارسز
Mustakbel, futur	مستقبل . کله جک	Pronoms indéfinis	مبهمات
Mucharékèt, réciprocité	مشارکت	Homogène	متجانس . برجنسدن اولان
participation			

Avant	مقدم . اول	Muchtak. dérivé	مشتق . چيقمش
But	مقصد . نيت	Occupation	مشغوليت . ايش كوج
Court	مقصوره . قيصه	Infinitif	مصدر
Mukesser. irrégulier	مكسر	Indicatif présent	مضارع
Muni de esré	مكسور . اسرملی	Nom annexé à un	مضاف
Prolongé	مدود . اوزون	complément	.
Qui se termine	منتهى	Génitif	مضاف اليه
Appartenant	منسوب	Muni de eutré	مضموم . اوترله
Menfi . négatif	منفی	S'accorder	مطابقت . اويق
Converti	منقلب	Observation	مطالعه
Nom qualifié	موصوف . صفتلشمش	Verbe réfléchi	مطاوع
Muet	موقوفه . رسميه	»	مطاوعات
Muvelled. forgé	موارد . يابمه	Désiré, demandé	مطلوب
Féminin	مؤنث . ديشي	Ma zalik, pourtant	مع ذلك
		Notions	معلومات
	ن	En sens de	معناسنه
Rarement	نادراً	Muni de ustune	مفتوح . اوستونلی
Dont l'emploi est rare	نادرالاستعمال	Singulier	مفرد
Défectueux	ناقص . نقصان	Participe passé. com-	مفعول
Résultat	نتيجه	piément	
Nida. interjection	ندا	Datif	مفعول اليه
Relation	نسبت	Accusatif	مفعول به
Comparé avec	نسبته	Mefouloun anh ablatif	مفعول عنه
Qui indique la relation relatif	نسبيه	Locatif	مفعول فيه
		Instrumental	مفعول معه
		Sens	مفهوم . معنا

Qualité d'être un ad-	وصفیت	Personne	نفس
jectif		Négation	نفي
Qualificatif. ordinal	وصفيه	Indéfini	نقلى
		Fin	نهایت • صوك
و			
Syllabe	هجاء		
Hudjnet. cacophonie	هجئت		
État actuel	هيئت حاضره	Avoir lieu. arriver	واقع اولق
		Nécessitatif	وجوبى
ى		Existence	وجود • وارلق
		Qualité	وصف
Construction	بإيش	Adjectif composé	وصف تركيبى

